

UNIVERZITET U SARAJEVU
KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET

SUVREMENI IZAZOVI
KALDEJSKE KATOLIČKE CRKVE

Završni rad

Mentor: Izv. prof. dr. Josip Knežević

Student: Stipe Gabrić

Sarajevo, 2026.

SAŽETAK

Tema Završnog rada: Suvremeni izazovi Kaldejske katoličke Crkve

Kaldejska katolička Crkva nastala je na području Perzijskog carstva u razdoblju prve Crkve kada je Istok predstavljao glavni smjer širenja kršćanstva. Svoje povijesne korijene ova Crkva vuče iz Asirske Crkve Istoka. Prema crkvenoj predaji već u apostolskom vremenu kršćanstvo dopijeva na područje Mezopotamije, a za to je zaslužan apostol sv. Toma i njegov učenik Tadej. Zbog neispravnog nauka Teodora Mopsuestijskog i Nestorija u V. st. Crkva u Perziji iz političkih se razloga odvojila od opće Crkve. Prodorom Arapa u VII. st. Asirska Crkva Istoka nastavlja se širiti dalje na Istok sve do dolaska Mongola kada će ova Crkva doživjeti veliki neuspjeh. Uvođenjem novog načina izbora patrijarha dio pojedinaca odlučio je izabrati u XV. st. Ivana Sulaqu za patrijarha koji je u Rimu stupio u jedinstvo s Katoličkom Crkvom te, tim činom, od 1553. službeno započinje povijest Kaldejske katoličke Crkve. Najteže razdoblje za kaldejske katolike dolazi nakon režima dugogodišnjeg iračkog predsjednika Saddama Husseina te za vrijeme Islamske države koja će, raznim sukobima i progonima, iseliti kaldejce izvan iračkog teritorija. Stoga će ovaj rad prikazati povijesni razvoj Kaldejske katoličke Crkve s posebnim naglaskom na suvremene izazove i progone koje je, ponajviše, prouzrokovalo razdoblje političkog kaosa u Iraku u osvit XXI. st. te dolazak Islamske države zbog čega je kaldejaca danas u Iraku ostalo svega 0,63%.

Ključne riječi: Kaldejska katolička Crkva, kršćanstvo, Irak, Saddam Hussein, ISIL

SUMMARY

Title of the Final Thesis: *Contemporary Challenges of the Chaldean Catholic Church*

The Chaldean Catholic Church originated in the territory of the Persian Empire during the period of the early Church, when the East represented the principal direction of the expansion of Christianity. The historical roots of this Church can be traced back to the Assyrian Church of the East. According to Church tradition, Christianity reached the region of Mesopotamia already in apostolic times, through the Apostle St. Thomas and his disciple Thaddeus. Due to the erroneous teachings of Theodore of Mopsuestia and Nestorius in the fifth century, the Church in Persia separated from the universal Church for political reasons. Following the Arab conquest in the seventh century, the Assyrian Church of the East continued to expand further eastward until the arrival of the Mongols, when the Church experienced a significant decline. With the introduction of a new method of electing the patriarch, a group of individuals decided in the fifteenth century to elect John Sulaqa as patriarch. He entered into communion with the Catholic Church in Rome, and with this act, the official history of the Chaldean Catholic Church began in 1553. The most difficult period for Chaldean Catholics came after the regime of the long-standing Iraqi president Saddam Hussein and during the rise of the Islamic State, which, through various conflicts and persecutions, forced many Chaldeans to leave Iraqi territory. Therefore, this thesis presents the historical development of the Chaldean Catholic Church, with particular emphasis on the contemporary challenges and persecutions that were largely caused by the period of political chaos in Iraq at the beginning of the twenty-first century and the rise of the Islamic State. As a result, only 0.63% of the Chaldean population remains in Iraq today.

Keywords: Chaldean Catholic Church, Christianity, Iraq, Saddam Hussein, ISIL

ZNAKOVI I POKRATE

AA. VV.	Auctores varii
BS	Bogoslovska smotra
card.	kardinal
DH	Denzinger – Hünermann
Dj	Djela Apostolska
INOC	Iračka nacionalna naftna kompanija
ISIL	Islamic State of Iraq and Levant (Islamska država Iraka i Levanta)
ISIS	Islamic State of Iraq and Syria (Islamska država Iraka i Sirije)
KS	Kršćanska sadašnjost
KT	Katolički tjednik
o.	otac
pr. Kr.	prije Krista
prev.	prevedeno
SAD	Sjedinjenje Američke Države
SB	Služba Božja
st.	stoljeće
sv.	sveti
tj.	to jest
tzv.	takozvani
UN	Ujedinjeni Narodi
ur.	urednik
Usp.	usporedi

UVOD

Od svojih najranijih početaka kršćanstvo je obilježeno različitim oblicima nasilja, progona i mučeništva. Potvrdu za takav podatak pronalazimo u Rimskom carstvu u kojemu je bilo mnogo progonjenih, zatvorenih te, na kraju, mučenih i ubijenih kršćana zbog ispovijedanja vjere. Iako su se tijekom povijesti mnogi događaji promijenili, progon kršćana i danas je prisutan u nekim dijelovima svijeta. Njihova se patnja u današnje vrijeme ne oslikava na način kao što je to bilo u prvoj Crkvi, ali zasigurno postoji problem ograničavanja vjerskih sloboda te prisilno napuštanje vlastitog doma i teritorija radi osobne sigurnosti. U takvom kontekstu potrebno je osvrnuti se i promotriti položaj kršćana na Bliskom istoku među kojima se nalaze i pripadnici Kaldejske katoličke Crkve.

Ovaj rad, u svojem prvom djelu, prikazuje povijesni pregled utemeljenja Kaldejske katoličke Crkve u kojemu će biti prikazani početci i povezanost s Asirskom Crkvom Istoka. Također, bit će izloženi događaji i okolnosti koji su sredinom XVI. st. rezultirali uspostavom jedinstva Kaldejske katoličke Crkve s Rimom. Naravno, u prvom djelu rada bit će predstavljene važne osobe i povijesna zbivanja koja su oblikovala identitet Kaldejske katoličke Crkve kakav danas poznajemo.

Drugi dio rada započet će pregledom moderne povijesti Iraka tijekom XX. i XXI. st. Drugim riječima, analizirat ćemo društvenu i političku situaciju u Iraku kao i različite probleme i poteškoće s kojima su se kaldejci susretali. Poseban naglasak bit će na razdoblju Kaldejske katoličke Crkve nakon pada režima Saddama Husseina jer je to vrijeme nastanka političkog kaosa u zemlji kada su kršćani svakodnevno živjeli u strahu i nesigurnosti. Međutim, najteže razdoblje za kaldejske katolike predstavlja uspon i vladavina ISIL-a čije su djelovanje i progon doveli do raseljavanja svih kršćana diljem svijeta te uništenjem obiteljskih domova i crkvene imovine. Na kraju rada ukratko ćemo prikazati zadnje godine djelovanja i današnjicu Kaldejske katoličke Crkve.

Gledajući povijest i sadašnjost Kaldejske katoličke Crkve, vidimo kako kroz brojne progone, teškoće i situacije kaldejci nastavljaju živjeti svoju vjeru i čuvati svoj identitet. Prema tome, suvremeni izazovi Kaldejske katoličke Crkve simbol su za razumijevanje položaja kršćana ne samo u Iraku, nego na cijelom području Bliskog istoka.

I. POVIJESNI PRIKAZ NASTANKA KALDEJSKE KATOLIČKE CRKVE

1. Kršćanski Istok

Povijest Kaldejske katoličke Crkve smješta se izvan granica Rimskog carstva. Zapravo, ova Crkva nastala je na području Perzijskog carstva. Nakon što je kršćanstvo najprije zavladao Sredozemljem, kršćani su vjeru širili i izvan granica Rimskog carstva, a glavni pravac širenja bio je Istok. Zbog toga, Kaldejsku katoličku Crkvu ubrajamo u drevne istočne Crkve jer je već početkom III. st. na području Eufrata i Tigrisa bilo preko dvadeset biskupija.¹ Međutim, kada govorimo o kršćanskom Istoku onda je potrebno definirati kako se taj pojam odnosi na područje na kojem se kršćanstvo proteže sve do daleke Indije. Jednostavnije rečeno, sve istočne tradicije prikazuju se kao vjerodostojna i autentična svjedočanstva stare kršćanske tradicije koja potječe još od apostolskih vremena.² Zbog toga, jedna od karakteristika kršćanstva na Istoku je pripadnost raznim Crkvama koje posjeduju svoju tradiciju oslanjajući se na bogatstvo vlastitih liturgijskih obreda čije korijene vuku iz razvoja bliskoistočnih društava tijekom drevne ili novije povijesti.³

1.1. Sirija i Perzija

Za rodno mjesto kaldejskih kršćana smatra se Sirija koja je kolijevka i utvrda kršćanstva u poganskom svijetu. Naime, Kaldejska katolička Crkva, koja je nekoć bila dijelom Asirske Crkve Istoka, pripadala je Antiohijskoj patrijaršiji, a ta patrijaršija obuhvaćala je sve zemlje od Egipta do Perzije.⁴ Zapravo, nakon Rima i Aleksandrije, „treća je po časti stolica blaženog apostola Petra u Antiohiji, zbog toga što je on tamo boravio prije nego li je došao u Rim“.⁵ Na tom području razvijale su se brojne kršćanske općine, ali su plodno tlo nalazile i brojne hereze koje će kasnije postati predmet teoloških rasprava.⁶

Pod Sirijom se u grčko-rimskom razdoblju podrazumijevao ogroman prostor od Sredozemnog mora i Aleksandrijskog zaljeva na Zapadu pa sve do Eufrata i Tigrisa

¹ Usp.: Juraj KOLARIĆ, *Ekumenska trilogija: istočni kršćani, pravoslavni, protestanti* (Zagreb: Teovizija RRiF plus, 2019.), 160.

² Usp.: Ivan MACUT, *Istočna teologija: izabrana pitanja* (Split: SB, 2021.), 11.

³ Usp.: Marinko PEJIĆ, *Kršćani u zemljama islama* (Zagreb - Sarajevo: Synopsis, 2019.), 22.

⁴ Usp.: Kamilo DOČKAL, „Povijest kaldejske ili perzijske crkve“, *BS 3* (1937.), 234.

⁵ Heinrich DENZINGER – Peter HÜNERMANN (dalje DH), *Zbirka sažetaka vjerovanja definicija i izjava o vjeri i čudoređu* (Đakovo: Karitativni fond UPT Đakovo, 2002.), 351.

⁶ Usp.: K. DOČKAL, „Povijest kaldejske ili perzijske crkve“, 234.

zajedno s Mezopotamijom na Istoku.⁷ Povijest kao najstarije stanovnike sirijskog područja navodi Hetite o kojima su, uz Sveto Pismo, govorili još egipatski i asirski spomenici. U VIII. st. pr. Kr. Siriju su zauzeli semitska plemena nametnuvši Hetitima aramejski jezik. U to vrijeme, aramejski jezik bio je diplomatski jezik između Asiraca i Židova te je zagospodario i u samoj Judeji. Aramejski jezik razdijelio se u više dijalekata od kojih su najvažniji istočno-aramejski dijalekt, koji se razvio oko Edese i postao književni jezik sirske Crkve i kršćanskih sirske pisaca, te zapadno-aramejski dijalekt kojim je govorio Isus Krist zajedno sa svojim apostolima.

Razaranjem Ninive u VII. st. pr. Kr. propada Asirska država te Sirija postaje dio Babilonije nakon koje dolazi Perzijsko carstvo (538. – 331. pr. Kr.).⁸ Slavno Makedonsko carstvo na sirijsko tlo stiglo je drugoj polovici IV. st. pr. Kr. Nešto kasnije, Seleukuovići su utemeljili kraljevstvo te je Seleuk I., sin Antiohijev, osnovao grad Antiohiju koji je odmah postao rezidencijalni grad seleukovskih monarha sve do 64. pr. Kr. kada je Pompej okončao dinastiju Seleukovića i pripojio Siriju rimskoj provinciji.⁹ Arapi su 635. uspostavili kontrolu nad Sirijom koja je do tada bila dio Rimskog carstva (Bizanta) te su 651. osvojili i Perziju. Od tada, izuzev kratko vrijeme križarskih pohoda (1099. – 1291.) u Siriji i Perziji zavladao je islam. Turci su zamijenili Arape u XVI. st. te je tako Sirija postala sastavni dio turske države sve dok nije u prvom svjetskom ratu uspostavila neovisnost pod mandatom francuske vlasti.¹⁰

1.2. Antiohija – matica prvih kršćana

Kršćanstvo se u Siriji počelo širiti ubrzo nakon kamenovanja i mučeničke smrti sv. Stjepana (usp.: Dj 7, 54-60). Prve vijesti o postojanosti kršćanstva na tom području imamo u Djelima Apostolskim i Pavlovim poslanicama. Matica prvih kršćana u Siriji bila je Antiohija, grad koji je utemeljen 300. godine pr. Kr.¹¹ Od samih početaka kršćanstva Antiohija je, uz Jeruzalem, zadobila status najznačajnijeg središta prve Crkve, a kasnije će, nakon Židovskog rata i uništenja Jeruzalema, ostati jedino organizirano središte odakle je Crkva djelovala.¹² U Antiohijskoj Crkvi propovijedali su Pavao i Barnaba, a tu

⁷ Usp.: Paolo SINISCALCO, *Le antiche Chiese orientali: storia e letteratura* (Rim: Città Nuova Editrice, 2005.), 151.

⁸ Usp.: K. DOČKAL, „Povijest kaldejske ili perzijske crkve“, 235.-236.

⁹ Usp.: P. SINISCALCO, *Le antiche Chiese orientali*, 151.

¹⁰ Usp.: K. DOČKAL, „Povijest kaldejske ili perzijske crkve“, 237.

¹¹ Usp.: Filippo CARCIONE, *Le chiese d'Oriente: identità, patrimonio e quadro storico generale 1997*. (Milano: Edizioni San Paolo, 1998.), 206.

¹² Usp.: Josip KNEŽEVIĆ, „Siro-katolička Crkva: Crkva mučenika našeg doba“, *KT* 1-2 (2025.), 6.

je „po prvi puta, kao iz plodna i bogata izvora provrelo ime kršćanin“. ¹³ Biskupsku stolicu u Antiohiji utemeljio je apostolski prvak sv. Petar. Nakon sedam godina, upravu biskupije preuzeo je Evodije, a onda sv. Ignacije Antiohijski. ¹⁴ Između ostaloga, II. st. donosi nam brojna pisma na grčkom koje je sv. Ignacije napisao zajednicama u Efezu, Tralesu, Magneziji, Rimu, Smirni, Filadelfiji te biskupu Polikarpu čija je stolica bila u Smirni. Ovi spisi prikazuju u kakvoj je situaciji bila Antiohija na prijelazu iz I. u II. st. Nejedinstvo je ključalo Antiohijom te se, stoga, biskup Ignacije zalagao za promicanje zajedništva u Crkvi. Prema tome, može se ustvrditi kako je kršćanstvo u Siriji bilo ukorijenjeno i prije Ignacijevog dolaska na biskupsku stolicu. ¹⁵

Tijekom IV. i V. st. Sirija je na vrhuncu znanstvenog procvata zbog katehetske škole u Antiohiji. Osim toga, i u Edesi je postojala ugledna škola iz koje je proizašao sv. Efrem Sirski. Korisno je istaknuti kako je, za kratko vrijeme, cijelo Sveto Pismo bilo prevedeno na sirski jezik, a to se dogodilo zasigurno prije 200. ¹⁶ Sirija je zadržala posebno mjesto za sirski jezik koji se dalje razvijao te postao pravi književni jezik stvarajući značajnu literaturu koja je trajala od II. do XIII. st. ¹⁷

1.3. Širenje kršćanstva prema Istoku

Djela apostolska progovaraju kako su na svetkovinu Pedesetnice bili prisutni Parti, Medijci, Elamljani i žitelji Mezopotamije (usp.: Dj 2,9). Pretpostavlja se da su ovi narodi, po povratku u svoje krajeve, prenijeli iskustvo susreta u Jeruzalemu te poruku evanđelja koju su primili. Prema Origenovu svjedočanstvu, širenje kršćanstva u Mezopotamiji povezuje se s naviještanjem sv. Tome apostola. ¹⁸ Kasnije je Toma misijski rad povjerio Tadeju „koji je i sam bio uvršten u broj Kristova sedamdeset i dva učenika“. ¹⁹ Stoga, može se zaključiti kako je Tadej 37. ustanovio biskupsku stolicu u Seleuciji-Ktesifonu, glavnom gradu Perzije. ²⁰

Tadejev rad kasnije je nastavio mučenik Aggai i glavari Edeske općine Hystaspes. Daljnjim radom misionara nastalo je još kršćanskih općina koje su morale biti sastavni

¹³ Euzebij CEZAREJSKI, *HE* II, 3,3 Citati i referencije: Marijan MANDAC (prir.), *Euzebij CEzarejski: Crkvena povijest* [Split: SB, 2004.]

¹⁴ Usp.: K. DOČKAL, „Povijest kaldejske ili perzijske crkve“, 237.

¹⁵ Usp.: P. SINISCALCO, *Le antiche Chiese orientali*, 154.

¹⁶ Usp.: K. DOČKAL, „Povijest kaldejske ili perzijske crkve“, 237.

¹⁷ Usp.: P. SINISCALCO, *Le antiche Chiese orientali*, 156.

¹⁸ Usp.: Josip KNEŽEVIĆ, „Kaldejska katolička Crkva – Crkva ispovjedalaca vjere“, *KT* 5 (2025.), 4.

¹⁹ Euzebij CEZAREJSKI, *HE* I, 13,4

²⁰ Usp.: J. KNEŽEVIĆ, „Kaldejska katolička Crkva“, 4.

dio neke crkvene organizacije jer se na jednoj sinodi u Edesi raspravljalo o datumu Uskrsa. Isto tako, kršćani su se u Edesi redovito sastajali nedjeljom i obdržavali post u određene dane.²¹ Istovremeno, kršćanstvo se širi još više prema Istoku te dolazi do rijeke Eufrat na kojoj se od III. st. nalazi jedna kršćanska općina. Zapravo, u III. st. na tom je području nastala biskupija Nisibis koja će kasnije postati „intelektualnim središtem istočnosirijskog kršćanstva“.²²

2. Nastanak Asirske Crkve Istoka

Kršćanstvo se, po svoj prilici, još početkom II. st. iz Edese proširilo u Perziju. Naime, zbog političkih razilaženja i vojnih sukoba Rimljana i Perzijanaca, Crkva u Perziji morala se odnositi suzdržano prema Rimu kako ne bi postala nepoželjna vlastima. Jednostavnije rečeno, Crkva u Perziji od samih se početaka nalazila u nepovoljnom položaju jer je bila izolirana od ostatka kršćanskog svijeta te je, zbog toga, morala težiti za potpunom autonomijom i samostalnošću.²³

2.1. Društveno-povijesne okolnosti

Carstvo Sasanida,²⁴ pod vodstvom Ardašira, 226. osvojilo je Perziju te je počelo provoditi neprijateljsku politiku prema Rimskom carstvu, a to je rezultiralo brojnim ratovima. U prvom razdoblju dinastija Sasanida imala je tolerantan stav prema kršćanima zbog razilaženja s Rimom. Međutim, premda je Milanski edikt od 313. godine jamčio kršćanima slobodu vjeroispovijesti, Perzijske vlasti gajile su nepovjerenje prema kršćanima.²⁵ Naime, tadašnji sasanidski vladar Bahram II. započeo je progoniti sve strane religije koje su ugrožavale državnu religiju *mazdaizam*.²⁶ U tom vremenu zabilježeni su prvi slučajevi mučeništva jer je vlast toga razdoblja smatrala kako se kršćanstvo protivi braku i rađanju potomstva. Odmakom vremena progoni su prestali te su kršćani zadobili

²¹ Antiohija je gajila veliko zanimanje za grad Edesu. Tu činjenicu potvrđuje biskupsko ređenje Paluta koji je u Antiohiji bio posvećen za biskupa Edese. Taj grad ulijevao je mnoge nade jer su se, prije kršćana, za njega zanimali razni heretici. Inače: usp.: Hubert JEDIN, *Velika povijest Crkve. Od praopćine do ranokršćanske veleckrve, svezak I.* (Zagreb: KS, 2001.), 231.-232.

²² H. JEDIN, *Velika povijest Crkve*, 402.-403.

²³ Usp.: J. KOLARIĆ, *Ekumenska trilogija*, 161.-162.

²⁴ Nakon propasti Partskog carstva, Rimljani su krajem II. st. zauzeli glavni grad Seleuciju-Ktesifon. Dolaskom Ardašira, rimski car izgubio je povjerenje Perzijanaca, a Ardašir je utemeljio nacionalnu dinastiju Sasanida koja je Perzijom vladala od 226. do 651. Vidi: J. KOLARIĆ, *Ekumenska trilogija*, 162.

²⁵ Usp.: J. KNEŽEVIĆ, „Kaldejska katolička Crkva“, 4.

²⁶ *Mazdaizam* svoje korijene vuče od Zaratustre koji je djelovao u VI. i VII. st. pr. Kr. Zaratustra je naučavao dualizam, a prema njegovu učenju bog dobra se zvao Ahura Mazda te je po njemu *mazdaizam* dobio ime. Ova se religija od III. st. širila velikom brzinom unutar granica Rimskog carstva. Vidi: J. KOLARIĆ, *Ekumenska trilogija*, 162.

slobodu ispovijedanja vjere što im je stvorilo povoljnije uvjete za organiziranje crkvenog života i djelovanja.

U prvoj polovici IV. st. perzijsko prijestolje preuzeo se kralj Šapur II. Za vrijeme njegove vladavine kršćani su tretirani kao neprijatelji Perzije jer su imali jednake stavove kao i rimski car koji je oduvijek smatran protivnikom Perzijanaca. Nažalost, ponovno su zaoštrili odnosi između Perzije i Rima. Sukob je svoj vrhunac eskalacije doživio 344. kada su Perzijanci pogubili biskupa Seleucije-Ktesifona, a Rimljani zarobili, mučili i ubili sina perzijskog kralja Šapura II. Mnogi klerici i laici na perzijskom tlu bili su žrtve ovog burnog razdoblja, a očuvani su i brojni drugi dokumenti o mučenicima koji nisu dovoljno pouzdani za jasnu povijesnu konstrukciju ovih događaja.²⁷

2.2. Sinoda u Seleuciji-Ktesifonu

Koncem IV. st. kršćanstvo se ojačalo u Perziji, a za to je posebno zaslužan Jezdegerd I. koji je zaustavio sukob s Rimskim carstvom te dopustio izgradnju bogomolja, oslobodio zatvorene kršćane, gradio kvalitetne odnose s biskupima i dopustio sazivanje sinode.²⁸ Naime, pod predsjedanjem biskupa Akacija u Seleuciji-Ktesifonu održala se sinoda 410. za sve perzijske kršćane. Na toj sinodi prihvaćeno je vjerovanje otaca s Nicejskog koncila²⁹ i ustanovljen je hijerarhijski poredak u kojem je biskupska stolica glavnog grada imala primat te je njezin poglavar dobio naziv „velik metropolit i glava svih biskupa“. Isto tako, ova sinoda priznala je dinastiji Sasanida pravo na sazivanje koncila i predsjedanje njima. Međutim, ključna odluka ove sinode je kako poglavar Crkve Istoka od 410. nosi naslov „katolikos“, a crkvena organizacija „katolikat“.³⁰

2.3. Sinoda u Markapti

Grad Markapta bio je domaćin sinode 424. koju je sazvao patrijarh Mar Dadeesha. Sinodski oci na ovom zasjedanju izglasali su odluku o neovisnosti Crkve unutar Rimskog carstva. Budući da su postojale brojne političke nesuglasice između Rima i Perzije, kršćani Perzijskog carstva nikada nisu blagonaklono gledali prema Rimskom carstvu. Štoviše, polazeći od činjenice kako su perzijski carevi prihvatili zoroastrizam i da biskupi ove Crkve nisu sudjelovali na ekumenskim koncilima, razvidno je kako se Crkva Perzije

²⁷ Usp.: P. SINISCALCO, *Le antiche Chiese orientali*, 217.-218.

²⁸ Usp.: P. SINISCALCO, *Le antiche Chiese orientali*, 218.-219.

²⁹ Usp.: DH, 125.

³⁰ Usp.: Ivan MACUT, *Asirska Crkva Istoka. Povijest-doktrina-ekumenizam s Katoličkom Crkvom* (Zagreb: KS, 2020.), 30.-31.

razlikovala od kršćana koji su bili u Rimskom carstvu.³¹ Međutim, važno je naglasiti kako se na ovoj sinodi ne događa prekid sa sveopćom Crkvom, nego je perzijska Crkva proglasila autokefalnost u odnosu na Zapad te iznjedrila sljedeće odluke:

1. Ukinuto je pravo priziva na zapadne oce;
2. Perzijski katolikos postao je ravnopravan s patrijarsima Zapada;
3. Katolikos je u vlasti i časti izjednačen s patrijarhom Zapada - Papom.

Također, potrebno je istaknuti kako je proglas autokefalnosti perzijske Crkve nastupio prije nego što je ta Crkva usvojila i odobrila nestorijanizam za svoj službeni nauk, a to će se dogoditi tek kasnije tijekom kristoloških rasprava.³²

2.4. Teodor Mopsuestijski i Nestorije

U prvim stoljećima kršćanstva na istoku su prisutne dvije škole – aleksandrijska i antiohijska. Dok je aleksandrijska škola naglašavala božansku Kristovu dimenziju, antiohijska je krenula od Isusove ljudske dimenzije jer su smatrali da Aleksandrijci Kristovu ljudsku dimenziju potiskuju u drugi plan. Upravo iz antiohijske škole proizašao je Teodor Mopsuestijski koji je bio zagovaratelj Kristova čovještva te je, prevelikim isticanjem Isusove ljudske naravi, na takav način dijelio Krista. Teodor je isticao kako su dvije naravi ujedinjene u jednom Kristovu πρόσωπον. Isusovo preuzimanje ljudske naravi oslikava se po Božjoj dobrohotnosti prema čovjeku. Jednostavnije rečeno, Teodor se upetljao u vlastite tvrdnje „oko ujedinjenja Logosa i čovjeka do te mjere da bi nas „onaj koji uzima“ (Logos) i „onaj koji je uzet“ (čovjek) mogli navesti na zaključak o dva različita subjekta i konačno o dva Sina“.³³

Nakon Teodorovog nauka na scenu stupa Nestorije, carigradski patrijarh koji je bio u sukobu s Ćirilom, aleksandrijskim patrijarhom. Nestorije je, zapravo, preuzeo Teodorov nauk naglašavajući kako svaka Kristova narav posjeduje i vlastitu hipostazu te, prema tom učenju, postoje dva Krista i dva Sina – Božji (Logos) i zemaljski (sin Davidov).³⁴ Isto tako, Nestorije u svojim propovijedima nije bio zagovaratelj da je Blažena Djevica Marija *Bogorodica*. Točnije, držao je kako je taj Gospin naziv novotarija te da je njezin

³¹ Usp.: Mar APREM, *The history of the Assyrian Church of the East in the twentieth century with special reference to the Syriac literature in Kerala* (Kerala: St. Ephrem's Ecumenical Research Institute, 2003.), 29.

³² Usp.: J. KOLARIĆ, *Ekumenska trilogija*, 163.

³³ Josip KNEŽEVIĆ, „Kristološke kontroverzije između Efeškog (431.) i Kalcedonskog koncila (451.)“, *Vrhbosnensia* 28 (2024.), 29.

³⁴ Usp.: Josip KNEŽEVIĆ, „Povijest nastanka istočnih katoličkih Crkava“, *KT* 46 (2024.), 5.

izvorni naslov *Majka Kristova*.³⁵ Zbog svoga nauka, Nestorije je osuđen na Efeškom koncilu 431., a koncilski oci izglasali su nauk o Marijinu bogomajčinstvu. Budući da su Nestorijeve pristalice vidjeli kako je nauk njihovog učitelja osuđen, odlučili su svoje djelovanje nastaviti unutar Asirske Crkve Istoka koja će kasnije, iako neispravno, steći naslov „nestorijanska“.³⁶

2.5. Odvajanje od opće Crkve

Sredinom V. st. sirijski kršćani prognani su iz Rimskog carstva, a utočište su pronašli u Mezopotamiji ili Kaldeji.³⁷ Godine 482. izašao je dekret *Henotikon* cara Zenona u kojemu spomenuti car osuđuje nestorijanizam.³⁸ U ovom razdoblju car Zenon zatvorio je školu u Edesi, ali su se učitelji iz Edese preselili u Mezopotamiju odakle će nestorijanizam širiti dalje.³⁹ Iako su na koncilima u Efezu i Kalcedonu donesene i proglašene važne dogmatske istine, Crkva u Perziji, nažalost, nije usvojila odluke te se, na ovaj način, odvojila od onih Crkava koje su prihvatile zaključke navedenih koncila. Vrhunac se dogodio na sinodi u Seleuciji-Ktesifonu 486. kada je Crkva u Perziji prigrlila nestorijanizam kao svoju službenu vjeru, a konačno su na koncilu u Beth Lapatu 605. prihvatili nauk Teodora Mopsuestijskog te su stavili do znanja da onaj koji „ne prihvaća sa svim srcem što je ovaj čovjek bilo rekao bilo zapisao, bit će ekskomuniciran i anatemiziran i na nebu i na zemlji“.⁴⁰ Iz političkih razloga perzijska je vlada promicala novi nauk svoje Crkve koji se suprotstavio s crkvenim naukom na području Rimskog carstva. Drugim riječima, perzijski kraljevi postali su promicatelji kršćanstva te su zabranili na svom teritoriju svaku drugu Crkvu osim tzv. nestorijanske.⁴¹

2.6. Misijsko djelovanje i dolazak Arapa

Misionari Asirske Crkve Istoka u VI. st. proširili su svoje djelovanje sve do Turkestana, Malabara i Indije.⁴² Također, svećenik Olopen donio je kršćanstvo u Kinu 635. Tadašnji kineski car Taizong dao je prevesti Sveto Pismo te je ispitao Olopena i

³⁵ Usp.: Božo GOLUŽA, *Povijest Crkve* (Mostar: Teološki institut Mostar, 1998.), 108.

³⁶ Usp.: J. KNEŽEVIĆ, „Povijest nastanka istočnih katoličkih Crkava“, 5.

³⁷ Usp.: K. DOČKAL, „Povijest kaldejske ili perzijske crkve“, 242.

³⁸ Usp.: J. KOLARIĆ, *Ekumenska trilogija*, 164.

³⁹ Usp.: K. DOČKAL, „Povijest kaldejske ili perzijske crkve“, 242.

⁴⁰ I. MACUT, *Asirska Crkva Istoka*, 32.-34.

⁴¹ Usp.: K. DOČKAL, „Povijest kaldejske ili perzijske crkve“, 243.

⁴² Crkva u Indiji postala je ovisna o Crkvi u Perziji jer je njihovog biskupa redio katolikos. Premda su Tomini kršćani u Indiji koristili liturgijske i ostale knjige Asirske Crkve Istoka, ne smijemo zaključiti da su odlučno prihvatili nestorijanizam te da su, tim postupkom, upali u herezu i šizmu. Vidi: J. KOLARIĆ, *Ekumenska trilogija*, 164.

uvjerio se u ispravnost doktrine koju je naučavao. Kršćanstvo se tako u Kini zadržalo sve do sredine IX. st. kada su zabranjene sve strane religije i naređeno zatvaranje svih samostana i bogomolja.⁴³ Međutim, ovaj misionarski poduhvat je simbol koji je „bez sumnje dokazao da je Nestorijanska Crkva bila najveća misionarska Crkva u ranom srednjem vijeku“.⁴⁴

Prodorom Arapa 651. na perzijsko tlo, nacionalna perzijska dinastija Sasanida prestaje postojati. Preciznije govoreći, dolazak Arapa još više je ojačao položaj Asirske Crkve Istoka. Zbog svoje učenosti i kulture, nestorijanci su postali posrednici između grčke kulture i Arapa. Jak ugled Asirske Crkve Istoka kod Muhamedovih sljedbenika motivirao je katolikos da 762. svoje sjedište iz Seleucije-Ktesifona preseli u novoosnovani grad Bagdad,⁴⁵ prijestolnicu kalifata.⁴⁶ Arapski utjecaj omogućio je Asirskoj Crkvi Istoka misionarsku djelatnost ne samo u Perziji, nego i izvan nje. Štoviše, Arapi su nestorijancima dozvoljavali misijski rad te su, stoga, misionari prodrli i donijeli kršćanstvo u Indiju, Mongoliju i Kinu. Zbog takve politike Asirska je Crkva u XIII. st. brojila 27 metropolija i 230 biskupija od Egipta do Kine.⁴⁷

2.7. Prodor Mongola i kolaps Asirske Crkve Istoka

Mongoli su često prikazani poput onih koji su protjerali i uznemiravali kršćane. Međutim, dolazak Mongola nije Asirskoj Crkvi Istoka uzrokovao velike probleme.⁴⁸ Naime, pod zapovjedništvom Hulagua, Džingis-kanova nećaka, mongolska vojska osvojila je 1258. Perziju i bagdaski kalifat. Isprva su Mongoli bili blagonakloni prema nestorijancima do te mjere da je čak kan Argun poslao jednog monaha u pohod papi Honoriju IV. kako bi mu izrazio poštovanje. Iako su svi znakovi nagoviještali kako će Mongoli prihvatiti kršćanstvo, oni su krajem XIII. st. prihvatili islam koji se munjevitom širio Azijom. Prihvatanjem islama, Mongoli su postali opasni suparnici kršćana. Dolaskom kana Timura Lenka na vlast, nestorijanci su bili primorani napustiti svoja

⁴³ Usp.: P. SINISCALCO, *Le antiche Chiese orientali*, 226.-227.

⁴⁴ M. APREM, *The history of the Assyrian Church*, 30.

⁴⁵ Katolikos je sve do 762. stolovao u Seleuciji-Ktesifonu, gradu koji je nastao na temeljima starog Babilona. Također, Seleucija-Ktesifon bila je sjedište dinastije Sasanida (226. – 651.). Kada je kalif Abu Jaafar Manzor 760. osnovao grad Bagdad, onamo je preselio i katolikos. Za vrijeme mongolskih provala, sjedište katolikosa 1258. postaje Mosul u Mezopotamiji, grad smješten nedaleko od ruševina stare Ninive. Zbog svih tih povijesnih migracija, katolikos nosi naslov „patrijarh babilonski ili bagdaski ili mosulski“. Vidi: K. DOČKAL, *Povijest kaldejske ili perzijske crkve*, 244.

⁴⁶ Usp.: J. KOLARIĆ, *Ekumenska trilogija*, 165.

⁴⁷ Usp.: K. DOČKAL, „Povijest kaldejske ili perzijske crkve“, 244.

⁴⁸ Usp.: I. MACUT, *Asirska Crkva Istoka*, 40.-41.

ognjišta i skloniti se u planinske krajeve oko Urmijskog jezera, današnja tromeda Irana, Iraka i Sirije. Zahvaljujući portugalskoj kolonizaciji, jedino je Nestorijanska Crkva u Indiji uspjela preživjeti vojne ekspedicije Mongola pristupivši u jedinstvo s Katoličkom Crkvom.⁴⁹ Sve u svemu, u XV. st. za kršćane u Perziji nastala su teška i mučna vremena, a Nestorijanska Crkva doživjela je ogroman krah od kojega se sve do danas nije oporavila.⁵⁰

3. Utemeljenje Kaldejske katoličke Crkve

Za vrijeme pape Eugena IV. održan je XVII. opći ekumenski koncil u Baselu, Ferraru i Firenci (1431. – 1442.), a glavni zadatak koncila bio je poboljšati odnose s Crkvama Istoka zbog osmanskih neprijatelja koji su neprestano prodirali u tadašnje Bizantsko carstvo.⁵¹ Na ovom koncilu bili su prisutni i predstavnici nestorijanaca te su, u zajedništvu s Katoličkom Crkvom, potpisali jedinstvo 7. kolovoza 1445. Nažalost, ova unija nije mogla dugo potrajati zbog neprestane navale Turaka te je ubrzo prestala postojati. Međutim, unatoč turskom osvajanju Carigrada 1453., ipak je sredinom XVI. st. jedan dio nestorijanaca prihvatio katolicizam.⁵²

3.1. Izbor Ivana Sulaqa za patrijarha

Asirska Crkva Istoka svoga katolikosa birala je aklamacijom ili ždrijebom, a kasnije je ta čast pripala samo biskupima. Međutim, izmještanjem katolikata u grad Mosul 1450., uspostavljeno je pravilo biranja katolikosa nasljednim putem tzv. sustavom *natarcursya*.⁵³ Smrću patrijarha Šimuna bar Mara na prijestolje dolazi njegov nećak Šimun VII. Denha putem nasljeđivanja. Međutim, nezadovoljni takvim načinom biranja novog patrijarha, dio je pojedinaca, po nalogu biskupā Erbila, Salamasa i Azerbajdžana u Mosulu, za svoga patrijarha imenovao redovnika Rabbana Sulaqa koji je uzeo ime Ivan Sulaqa. Svečani čin posvete novog patrijarha održao se u Rimu, a upravo je u vječnom

⁴⁹ Usp.: J. KOLARIĆ, *Ekumenska trilogija*, 165.

⁵⁰ Usp.: K. DOČKAL, „Povijest kaldejske ili perzijske crkve“, 251.

⁵¹ Usp.: August FRANZEN, *Pregled povijesti Crkve* (Zagreb: KS, 2004.), 111.

⁵² Usp.: J. KOLARIĆ, *Ekumenska trilogija*, 169.

⁵³ Usprkos kanonima Asirske Crkve Istoka, zaživio je sustav *natarcursya* koji je katolikosa birao nasljedno. Naime, katolikos je živio u celibatu i njegova je služba prelazila na nekog od bliže rodbine. Na takav način omogućen je dominantan utjecaj jedne obitelji pa se znalo dogoditi da katolikos bude maloljetan. Apsurd je išao sve do toga da je stvarna moć Asirske Crkve Istoka bila katkada u rukama jedne majke sve dok patrijarh ne bi postao punoljetan. Vidi: J. KNEŽEVIĆ, „Kaldejska katolička Crkva“, 5., a za više o sustavu biranja *natarcursya* pogledati: M. PEJIĆ, *Kršćani u zemljama islama*, 56.-57.

gradu 20. travnja 1553. u katedrali sv. Ivana Lateranskog uveo u službu patrijarha.⁵⁴ Pred papom Julijem III. Ivan Sulaqa usmeno i pismeno ispovjedio je svoju vjeru, sve ekumenske koncile, sedam svetih sakramenata te je primio palij. Budući da je Sulaqovim biskupskim ređenjem Kaldejska katolička Crkva dobila patrijarha, s 1553. godinom započinje povijest sjedinjene Kaldejske Crkve koja je svog poglavara dobila upravo u vječnom gradu Rimu.⁵⁵ Patrijarh Ivan Sulaqa nosio je naslov „patrijarh mosulski“, a on i njegovi nasljednici „stolovali su naprije u Dijarbekru, a od 1580. god. u Salmasu u Perziji, budući da je u Mosulu stolovao nestorijanski patrijarh“.⁵⁶

3.2. *Sulaqova smrt i nastavak života Kaldejske katoličke Crkve*

Povratkom u Mezopotamiju 1553. patrijarh Ivan Sulaqa posvetio je dva metropolita za gradove Amid i Mardin te tri biskupa za Geziru, Seertu i Hassan-Kefu. Nažalost, protivnici ujedinjena s Rimom uhvatili su Sulaqu te ga zatvorili, a onda i usmrtili 1555. Godinu dana kasnije na prijestolje Kaldejske katoličke Crkve ustoličen je Mar Abdišo koji je, po primjeru svog predšasnika, otišao u Rim kako bi obnovio ispovijest vjere pred papom. Također, to je bilo vrijeme zasjedanja Tridentskog koncila (1545. – 1663.), a na 22. zasjedanju pročitana je Kaldejska ispovijest vjere. Dolaskom u domovinu, patrijarh Mar Abdišo odlučio je preseliti sjedište iz Amide u Seert kako bi ne bi došlo do sukoba s Asircima koji su ubili prethodnog patrijarha. Upravo je u Seertu Mar Abdišo posvetio četrnaest novih biskupa prije svoje smrti 1567.⁵⁷

Smrću prva dva patrijarha Kaldejske katoličke Crkve, dolazi do vremena suprotstavljenosti dviju Crkava. Štoviše, patrijarsi su živjeli u stalnom nemiru i progonima, a održavanje kontakta s Rimom postajalo je sve teže zbog čega je ujedinjenje, jednostavno, nestalo.⁵⁸ Potkraj XVII. st. sjedište katolikosa premješteno je u Kočanes, grad u turskom Kurdistanu. Budući da je Kaldejska katolička Crkva ponovno oživjela dolaskom misionara franjevac kapucina, na kaldejsko prijestolje ustoličen je obraćeni nestorijanski biskup Josip I. koji je od tadašnjeg pape Inocenta XI. potvrđen kao „patrijarh Kaldejske Crkve“.⁵⁹

⁵⁴ Usp.: I. MACUT, *Asirska Crkva Istoka*, 42.

⁵⁵ Usp.: Kamil DOČKAL, „Povijest kaldejske ili perzijske crkve“, *BS* 4 (1937.), 347.

⁵⁶ J. KOLARIĆ, *Ekumenska trilogija*, 169.

⁵⁷ Usp.: M. APREM, *The history of the Assyrian Church*, 33.

⁵⁸ Usp.: J. KNEŽEVIĆ, „Kaldejska katolička Crkva“, 6.

⁵⁹ J. KOLARIĆ, *Ekumenska trilogija*, 169.

3.3. *Dolazak Ivana Hormeza i Prvi vatikanski koncil*

Krajem XVIII. nastao je kod Mosula pokret za sjedinjenje nestorijanaca s katoličkom Crkvom. Naime, papa Pio VI. imenovao je 1783. Ivana Hormeza za administratora babilonskog patrijarhata. Računajući kako bi pridobio preostali dio nestorijanaca u krilo Katoličke Crkve te kako ne bi za svega nekoliko tisuća vjernika postojala dva patrijarhata, papa je žrtvovao patrijarško središte u Dijarbekru.⁶⁰ Međutim, na Ivana Hormeza stigle su u Rim optužbe za nerazborito upravljanje vremenitim dobrima te ga je papa Pio VII. suspendirao. Tijekom vremena ustanovljeno je da su sve optužbe iznesene protiv Ivana Hormeza lažne i pretjerane te je, stoga, papa Lav XII. poništio suspenziju Ivanu Hormezu te mu ponovno u ruke predao kormilo babilonskog patrijarhata sa sjedištem u Mosulu. Na ovaj način, jednostavnije rečeno, Ivan Hormez postao je „glavom svih sjedinjenih Kaldejaca“.⁶¹

Smrt Ivana Hormeza označila je prestanak nasljednog sustava patrijarhalnog imenovanja koji se prenosio s ujaka na nećaka. Još za života Hormez je imao svojega koadjutora Mar Nikolu Izaiju Jakobija koji ga je naslijedio 1838. dobivši palij iz Rima. Nakon devet godina vladavine, novi patrijarh postao je Mar Josip Audo koji je vladao punih trideset godina (1848. – 1878.). U to vrijeme u Rimu je održan Prvi vatikanski koncil (1869. – 1870.) na kojem je patrijarh osobno sudjelovao. Nažalost, došlo je do nesuglasica između pape Pia IX. i kaldejskog patrijarha Mara Josipa Auda. Naime, Sveta Stolica jasnim je stavom zabranjivala istočnim patrijarsima rediti biskupe bez papinog naloga. S takvim mišljenjem nije se slagao kaldejski patrijarh koji je ustao u obranu svojih povijesnih patrijarških prava. Zapravo, on se nije protivio papinim odlukama, nego je svoje mišljenje zastupao i branio na Prvom vatikanskom koncilu. Zbog svoje tvrdoglavosti i ustrajnosti, papa je izopćio 1876. kaldejskog patrijarha Mara Josipa Auda, ali se sljedeće godine on pokajao, priznao krivicu te je, ubrzo nakon toga, preminuo u jedinstvu s Crkvom.

3.4. *Kaldejska katolička Crkva (1878. – 1918.)*

Završetkom dugogodišnjeg upravljanja Mara Josipa Aude, kaldejski biskupi sastali su se u samostanu Blažene Djevice Marije u Alkošu te izabrali patrijarha Petra Iliju XII. kojega je 1878. potvrdio papa Lav XIII. Nakon njegove smrti, kaldejski biskupi ponovno

⁶⁰ Usp.: J. KOLARIĆ, *Ekumenska trilogija*, 169.-170.

⁶¹ K. DOČKAL, „Povijest kaldejske ili perzijske crkve“, 362.

su u istom samostanu 1894. imenovali za novog patrijarha Mara Ebed-Jesu Khayyatha kojemu je rimski biskup darovao palij.

Budući da je Mar Ebed-Jesu Khayyathu umro 1899., sljedeću godinu za novog patrijarha izabran je Mar Josip Emanuel II. Thomas, dotadašnji biskup u Seertu. U trenutku njegova izbora vladale su određene napetosti jer turska vlada nije željela dopustiti pristup latinskom biskupu kao delegatu Svete Stolice. Mar Josip Emanuel II. Thomas stolovat će na kaldejskom prijestolju sve do 1947., dvije godine nakon završetka Drugog svjetskog rata.

Kaldejska katolička Crkva doživjela je pravu Golgotu tijekom Prvog svjetskog rata (1914. – 1918.). Na početku rata za Kaldejce su se zanimali Rusi i Englezi. Rusi su željeli dobiti put do Sredozemnog mora i Perzijskog zaljeva pa su u nestorijancima gledali svoje saveznike. U gradu Urmiji Rusi su uspostavili misiju kojoj je cilj bio pridobiti što više nestorijanaca na pravoslavlje. Međutim, ključnu ulogu odigrali su ruski rublji. Iako je čak 25.000 nestorijanaca prihvatilo pravoslavlje, primivši rublje odmah su se odrekli pravoslavlja i okrenuli svojoj staroj vjeri. S druge strane, Englezi su preko svojih anglikanskih misionara željeli također pridobiti nestorijance, ali njihov je uspjeh, u odnosu na ruski, bio vrlo malen.

Pravi pokolj uslijedio je 1917. kada se ruska vojska, zbog svojih unutardržavnih problema, povukla na Kavkaz. Turci su potom izvršili krvoproliće na tursko-perzijskoj granici u kojemu je stradalo 20.000 nestorijanaca i kaldejaca. Unatoč tome, turska vojska i dalje je napadala kaldejce koji su se spremno suprotstavili braneći svoju nezavisnost. Deset mjeseci pružali su otpor nadmoćnijim Turcima te su, na kraju, morali napustiti svoje domove. Bježeći pred okrutnim neprijateljem,⁶² 100.000 asiraca, svake dobi i svakog staleža, utočište je pronašlo u iračkom gradu Bagdadu koji se tada nalazio pod zaštitom britanske krune.⁶³

⁶² U bijegu je 2. prosinca 1917. ubijen nestorijanski katolikos Mar Šimun-Benjamin koji je imao 36 godina. Naime, jedan kurdski poglavica, simulirajući prijateljstvo, pozvao je patrijarha te nekoliko biskupa i asirskih poglavica na ručak. Za vrijeme ručka taj kurdski poglavica ubio je patrijarha. Asirci su digli pobunu te zaratili protiv Kurda. U tom ratu poginulo je 6 biskupa te 100 svećenika i đakona, a koji su preživjeli sklonili su se u Rusiju, Perziju ili Irak. Vidi: K. DOČKAL, „Povijest kaldejske ili perzijske crkve“, 365.

⁶³ K. DOČKAL, „Povijest kaldejske ili perzijske crkve“, 362.-365.

II. SUVREMENI IZAZOVI KALDEJSKE KATOLIČKE CRKVE

1. Moderna povijest Iraka

1.1. Odlazak Osmanskog carstva i dolazak Britanaca

U osvitu XX. st. osmanski teritoriji postali su glavna tema europskih sila. Budući da je, već oslabljena osmanska vlast, u prvom svjetskom ratu bila na strani Njemačke, britanska vojska iskrcala je svoje trupe u Indiji s ciljem zauzimanja iračkog teritorija. To se i dogodila 1917. kada su Britanci zauzeli Bagdad, a godinu kasnije i grad Mosul. Završetkom rata, u Parizu je održana mirovna konferencija 1919. koja je usvojila odredbu da se Irak pripoji kraljevini Velike Britanije.

Premda su Britanci zauzeli irački teritorij, suočili su se s mnogim problemima, a najupečatljiviji je bio taj što je britanski dolazak označavao uzbunu za kolonijalizam. Neredi su doveli do velike iračke revolucije 1920. koja je bila prekretnica u modernoj povijesti te zemlje jer će se, po prvi puta, suniti i šiti ujediniti u borbi za izgradnju vlastite nacionalne države. Ovaj ustanak predstavljao je veliki i odlučujući korak u dugom i mukotrpnom stvaranju nacionalne države. Stoga su Britanci bili prisiljeni na konferenciji u Kairu 1921. stvoriti Iračanima monarhiju te su za prvog kralja postavili Faisala.⁶⁴ Međutim, koncept monarhije bio je stran iračkom narodu te su u svemu tome Iračani vidjeli britanski utjecaj. Takva netrpeljivost na iračkom tlu dovela je do potpisivanja anglo-iračkog ugovora koji će stupiti na snagu u lipnju 1930., a predviđao je bliski savez, iskrenu konzultaciju u pitanjima vanjske politike te međusobnu pomoć u slučaju rata.⁶⁵

1.2. Irak – samostalna monarhija (1932. – 1958.)

Irački nacionalisti protivili su se anglo-iračkom ugovoru jer nije prekinuo britansku vezu, nego ju je, dapače, dodatno osnažio. Unatoč raznim protestima iz naroda, Irak je ipak u listopadu 1932. primljen u Ligu naroda kao prva država s mandatom koja je ostvarila nezavisnost, a Britanci su napustili irački teritorij. Odlazak britanske uprave označio je vrijeme tranzicije i probleme za novu vlast, a sami su se političari suočili s

⁶⁴ Faisal je 1919. postao kralj Sirije. Međutim, nije uspio smiriti ogorčenje koje je izazvano u Siriji zbog dolaska francuske vlasti. Zbog toga je bio prisiljen na progonstvo te je otišao u London na poziv britanske vlade koja ga je imenovala iračkim kraljem 1921. Budući da nije potjecao iz iračkog političkog okruženja, svoj autoritet Faisal je crpio održavanjem ravnoteže između britanske krune i arapskih nacionalističkih krugova. Inače, o Faisalu vidi u <https://www.britannica.com/biography/Faisal-I> (pristupljeno: 7. 7. 2026.)

⁶⁵ Usp.: Helen Chapin METZ, *Iraq: a country study* (Washington D.C.: United States Government, 1990.), 31.-40.

nizom unutarnjih problema jer su brojne vjerske i etničke skupine željele ostvariti svoju samostalnost u novonastaloj državi.⁶⁶

Prestankom britanskog mandata, asirski kršćani ostali su bez ikakve zaštite izloženi samovolji iračkih vladara koji su platili golemu cijenu Asircima za njihovu suradnju s Englezima. Štoviše, irački režim prvo je protjerao asirskog patrijarha Mara Išai Šimuna,⁶⁷ a onda izvršio masovno krvoproliće nad civilnim stanovništvom. U ovom jezivom pokolju ubijeno je nekoliko stotina tisuća asirskih kršćana te se, takoreći, Asirska Crkva nakon ovoga vremena više nije oporavila. Situaciju je dodatno pogoršala činjenica što se ovaj zločin dogodio na opću indiferentnost njihovih saveznika Engleza koji nisu poduzeli nikakve mjere da spriječe stradanje civilnoga stanovništva.⁶⁸

Kralj Faisal preminuo je 1933. te je njegova smrt označila gubitak ključne figure u iračkoj politici. Naslijedio ga je sin Gazi koji je bio, zapravo, proizvod zapadnog obrazovanja i imao je nedovoljno iskustva sa složenošću iračkog načina života. Godine 1936. Irak je doživio svoj prvi vojni udar, a to je dovelo do pojačavanja antibritanskih osjećaja u vojsci koji su potaknuli skupinu nezadovoljnih časnika za osnivanjem „Pokreta slobodnih časnika“ čiji je glavni cilj bio svrgavanje monarhije. Kako se Drugi svjetski rat približavao, nacistička Njemačka pokušala je iskoristiti antibritanske osjećaje kod iračkog naroda i privući ih na stranu sila Osovina. Međutim, prema uvjetima ugovora iz 1930. Irak je objavio rat silama Osovine te je u potpunosti surađivao s Velikom Britanijom. Iako je Drugi svjetski rat pogoršao društvene i ekonomske probleme, Irak se u prosincu 1945. pridružio ujedinjenima narodima. Sredinom 50-tih godina XX. st., monarhija je bila upletena u prevelik niz vanjskopolitičkih problema koji su na kraju rezultirali novim vojnim udarom i raspadu monarhijskog poretka u ljeto 1958.⁶⁹

⁶⁶ Usp.: Phebe MARR – Ibrahim AL-MARASHI, *The modern history of Iraq* (New York: Taylor & Francis, 2017.), 28.-29.

⁶⁷ Asirci su se nadali formiranju nacionalne države u vlastitoj regiji. Kada nisu mogli pronaći prikladan neokupirani teritorij, zahtijevali su da se barem njihovom patrijarhu Maru Išai Šimunu da neka svjetovna vlast. Međutim, ovakav zahtjev odbili su i Britanci i Iračani te su, nakon odlaska Britanaca, iračke vlasti sredinom 1933. držale patrijarha u kućnom pritvoru uvjetujući ga puštanjem na slobodu potpisivanjem dokumenta kojim bi se zauvijek odrekao bilo kakvih pretenzija na svjetovnu vlast. Tijekom srpnja iste godine oko 800 naoružanih Asiraca krenulo je prema sirijskoj granici iz neobjašnjenih razloga. Budući da je kralj Faisal tada bio izvan zemlje na liječenju, tadašnji ministar unutarnjih poslova Hikmat Sulayman zastupao je politiku usmjerenu na eliminaciju Asiraca. Takav oblik upravljanja omogućio je jednoj vojsci otvorena vrata te su u asirskom selu Sumayyil pobili 300 Asiraca uključujući žene i djecu. Vidi: H. C. METZ, *Iraq: a country study*, 41.-42.

⁶⁸ Usp.: M. PEJIĆ, *Kršćani u zemljama islama*, 62.-63.

⁶⁹ Usp.: H. C. METZ, *Iraq: a country study*, 40.-49.

1.3. Republika Irak i dolazak Saddama Husseina (1958. – 1979.)

Novim vojnim udarom 1958. uništeno je monarhijsko uređenje, a uspostavljena je republika Irak. Kralj Faisal II. i mnogi drugi članovi kraljevske obitelji pogubljeni su te je na mjesto predsjednika postavljen Abd al-Karim Qasim⁷⁰ koji je vladao do svoga svrgnuća 1963. kada Irakom započinje upravljati „Baath“ stranka⁷¹ pod vodstvom generala Ahmeda Hassana al-Bakra (premijer) i pukovnika Abdula Salama Arifa (predsjednik). Upravo će predsjednik Arif, zbog raznih unutarnjih neslaganja, u jesen 1963. izvršiti vojni udar i svrgnuti stranku „Baath“, a upravljanje zemljom povjeriti oružanim snagama. Tri godine nakon predsjednik Arif poginuo je u padu helikoptera, a naslijedio ga je njegov brat general-bojnik Abdul Rahman Arif kojemu je nedostajalo snažne političke oštroumnosti svoga brata jer su njime upravljali i dominirali ambiciozni vojni časnici. Tijekom zime 1966./1967. Arif se suočio s teškom krizom koja je dolazila iz Sirije zbog problema oko nafte te je, na taj način, Irak upao u ozbiljnu financijsku krizu. Iskoristivši takvu priliku u zemlji, stranka „Baath“ našla se u povoljnom položaju da opet preuzme vlast te su u srpnju 1968. postavili predsjednika Ahmed Hassan al-Bakra.⁷²

Al-Bakrov najbliži suradnik bio je Saddam Hussein te su njih dvojica ubrzo počeli dominirati cijelom strankom. Hussein je bio vrhunski stranački političar čiji je talent bio organiziranje tajnih oporbenih aktivnosti. Bio je vješt u nadmudrivanju, a ponekad i nemilosrdan u uklanjanju političkih protivnika te je, s takvim vještinama, vrlo brzo postao pokretačka snaga stranke. Budući da je u ljeto 1979. predsjednik Ahmed Hassan al-Bakr podnio ostavku, Saddam Hussein službeno ga je zamijenio na mjestu predsjednika Iraka i vrhovnog zapovjednika oružanih snaga.⁷³

⁷⁰ Abd al-Karim Qasim je, na početku svoje vladavine, svoju podršku pronašao među komunistima. Najavio je osnivanje Iračke nacionalne naftne kompanije (INOC) te je uspostavio diplomatske odnose između Iraka i Moskve. Budući predsjednik, Saddam Hussein, izvršio je nad Qasimom atentat, ali bezuspješno. Međutim, u veljači 1963. okružen regionalnim neprijateljima i rastućim nacionalističkim pokretom, Qasim je svrgnut s iračkog prijestolja. Vidi: H. C. METZ, *Iraq: a country study*, 49.-52.

⁷¹ „Baath“ stranka, koju su zastupali Ahmeda Hassana al-Bakra i Abdula Salama Arifa, bila je izuzetno slaba na vlasti. Organizacija je bila mala jer je aktivnih članova bilo manje od tisuću. Vodstvo stranke bilo je neiskusno, a ideologija nejasna da bi riješila ukorijenjene probleme koji su mučili Irak početkom 1960-ih godina. Vidi: H. C. METZ, *Iraq: a country study*, 53.

⁷² Ahmed Hassan al-Bakr na vlasti je proveo 11 godina (1968. – 1979.). Budući da je vrlo brzo nakon početka njegove vladavine vojska ponovno pokušala izvršiti vojni udar, al-Bakr je kroz niz lažnih suđenja, atentata i zastrašivanja oslobodio stranku od svake skupine ili pojedinca koji su bili osumnjani za osporavanje vladavine „Baath“ stranke. Al-Bakr donio je stranci narodni legitimitet i podršku vojske. Vidi: H. C. METZ, *Iraq: a country study*, 58.

⁷³ Usp.: H. C. METZ, *Iraq: a country study*, 49.-59.

1.4. Vladavina Saddama Husseina (1979. – 2003.)

Početak vladavine Saddama Husseina obilježen je islamskom revolucijom u susjednom Iranu 1979. Unatoč izbijanju revolucije u Iranu, nije odmah uništen iračko-iranski odnos. Tu činjenicu potvrđuje događaj s kraja kolovoza 1979. kada su iračke vlasti pozvale predsjednika Islamske Republike Iran u pohod Iraku s ciljem poboljšanja bilateralnih odnosa. Međutim, pad iranske vlade i uspon islamskih militanata koji su zagovarali agresorsku i imperijalističku vanjsku politiku pogoršali su iračko-iranske odnose. Neprijateljstvo između dvije zemlje raslo je do rujna 1980. kada su iračke snage umarširale na iranski teritorij te je, ovim događajem, službeno započeo iračko-iranski rat.⁷⁴ Saddam Hussein posjedovao je bolje naoružanje, ali je iranska vojska imala brojnije vojne snage. Ovaj rat podijelio je mnoge države pa su Sirija i Libija podupirale Iran, a Sjedinjene Američke države i zapadna Europa podršku su iskazivale Iraku. Sredinom 1988. borbe su prekinute intervencijom Ujedinjenih naroda (UN-a) te su dvije države 1990. uspostavile međunarodnu granicu na rijeci Shatt al-Arab.⁷⁵

Okončanjem iračko-iranskog sukoba, Saddam Hussein odlučio je izvršiti invaziju 1990. na Kuvajt kako bi isplatio svoja dugovanja. Kuvajt je područje bogato naftom te je Hussein želio anektirati taj prostor Iraku. Vijeće sigurnosti UN-a odlučno je reagiralo osudivši cijelu invaziju. Budući da se Saddam Hussein ogлуšio na upozorenja Međunarodne zajednice, SAD bile su primorane pokrenuti vojnu intervenciju te su, početkom 1991., zajedno sa Saudijskom Arabijom, Velikom Britanijom, Francuskom i Turskom napale Irak koji je kapitulirao krajem veljače iste godine. Premda poražen, Hussein nije bio svrgnut s vlasti, nego je, na poticaj američkog predsjednika Georgea Busha, u Iraku ostala na snazi ista situacija kao i prije početka rata.⁷⁶

Zbog ovakvih događaja, razoružavanje Iraka započelo je u proljeće 1991. rezolucijom Vijeća sigurnosti UN-a. Iako je uklonjena mogućnost proizvodnje nuklearnog oružja, Irak nije osigurao potpunu suradnju koju je obećao te su Velika Britanija i Francuska u prosincu 1998. provele operaciju koja je za cilj imala smanjenje iračke sposobnosti za iniciranje potencijalnih budućih ratova. Zbog terorističkog napada koji se dogodio u SAD-u 11. rujna 2001., američka politika zagovarala je oružanu intervenciju protiv Iraka.

⁷⁴ Usp.: H. C. METZ, Iraq: a country study, 63.-65.

⁷⁵ Usp.: <https://enciklopedija.hr/clanak/iracko-iranski-rat> (pristupljeno: 8.7.2026.)

⁷⁶ Usp.: Krešimir Daniel Grčić, „Sjedinjene Američke Države u I. i II. Zaljevskom ratu“, *Rostra: Časopis studenata povijesti Sveučilišta u Zadru* 7 (2016.), 196.-197.

S tom operacijom čekalo se dvije godine te su u ožujku 2003. SAD napale Irak. Za cilj su Amerikanci imali svrgnuti Husseinov režim i degradirati iračku vojnu sposobnost. Kip Saddama Husseina uništen je na trgu Fidos u Bagdadu 9. travnja 2003., a taj potez označio je službeni kraj njegovog režima.⁷⁷ Iako je SAD ostvario brzu pobjedu i uspostavio novu vladu, George Bush je tek 1. svibnja 2003. proglasio pobjedu.⁷⁸

1.5. Zbivanja u modernom Iraku (od 2003. do danas)

Svrgavanjem režima Saddama Husseina, Irakom je zavladała prozapadna vlast. Međutim, zbog nedovoljnog međukulturnog razumijevanja 2004. izbio je ustanak te je došlo do građanskog rata između šijitskih i sunitskih militantata.⁷⁹ Godinu dana kasnije Irak je izglasao novi ustav i postao federativna parlamentarna republika s vladom kao najključnijom figurom u zemlji. Unatoč građanskom ratu koji je zahvatio zemlju, irački narod je od 2005. do 2010. čak tri puta sudjelovao u demokratskom procesu izbora političkih predstavnika.

Početkom arapskog proljeća,⁸⁰ Irak je, uz Libanon, bio jedina arapska zemlja u kojoj su se redovito održavali izbori. Valja istaknuti da je Irak, zbog vojne intervencije SAD-a i saveznika, tijekom 2010. i 2011. bio jedina zemlja koju su promatrali međunarodne vojne snage. Uvidjevši kako je završio vojnu operaciju u Iraku, američki predsjednik Barack Obama odlučio je završiti misiju te su posljednji vojnici iračko tlo napustili u prosincu 2011. kada su predali domaćim vojnim snagama odgovornost za održavanje sigurnosti u zemlji.

Prije nego li je SAD završio svoju misiju u Iraku, zemlja je ušla u novu fazu dugotrajnog sukoba. Naime, Iračani su, zahvaćeni Arapskim proljećem, u veljači 2011.

⁷⁷ Saddam Hussein uhićen je u prosincu 2003. te je u iračkom gradu Tikritu osuđen na smrtnu kaznu vješanjem u prosincu 2006. Više o ovome pogledati: <https://www.britannica.com/biography/Saddam-Hussein> (pristupljeno: 21. 7. 2026.)

⁷⁸ Usp.: Marijana GIBA, „Posthladnoratovska diplomacija prinude – Balkanski ratovi i „odmetnute” države: Bosna, Kosovo, Afganistan i Irak“, *Međunarodne studije* 1-2 (2017.), 28.-30.

⁷⁹ Usp.: Daniel BOGEŠIĆ – Sandra SLOKOVIĆ, „Svjetska kulturna baština na meti terorista početkom 21. stoljeća“, *Povijest u nastavi* 1 (2022.), 323.

⁸⁰ Arapsko proljeće označava ustanke koji su 2010. i 2011. izbili na Bliskom Istoku i sjevernoj Africi zbog pogoršavanja ekonomske i političke situacije koju su izazvali dugogodišnji totalitarni režimi. Sudionici masovnih prosvjeda zahtijevali su očuvanje ljudskog dostojanstva, veću slobodu i socijalnu pravdu. Iračka vlada oslanjala se na vanjsku podršku SAD-a kako bi ostala na vlasti. Takva politika ugušila je prosvjede, a to je dovelo do porasta radikalizma i terorizma u Siriji i Iraku. Ovakvo stanje iskoristili su Amerikanci koji su popravili odnose s Iranom pod izlikom suzbijanja terorizma. Inače, o početku arapskog proljeća vidi: Ali BAKIR, „Revisiting the Arab Uprisings on their 10th Anniversary: Reflections on the Internal Dynamics and Foreign Interventions“, Şener AKTÜRK– Tarek CHERKAOUI (ur.), *The arab spring: Past, Present, and Future* (Istanbul: Trt training and research department, 2024.), 125-128.

zahtijevali rješavanje sigurnosnih izazova i suzbijanje korupcije u javnim službama. Središnji događaj nezadovoljstva odigrao se 25. veljače iste godine kada su se policajci obračunali s prosvjednicima nakon provala u određene vladine institucije. Taj dan poginulo je 29 osoba, a uhićeno je nekoliko stotina prosvjednika. Sve u svemu, u nemirima potaknutim Arapskim proljećem poginulo je sveukupno 35 osoba, a početkom 2012. nastala je nova političko-sigurnosna situacija koja će do 2014. pridonijeti destabilizaciji zemlje kroz jačanje protuvladinih pobuna i učestalosti terorističkih napada.⁸¹

Brojni problemi s korupcijom i vojnim snagama iskoristit će Islamska država (ISIL)⁸² koja je profitirala raspadom susjedne Sirije i Iraka kako bi ušla na njihov teritorij. Naime, grad Mosul pao je u lipnju 2014. te je, tim događajem, Islamska država postala najjači protivnik u Iraku. Osvojivši gotovo četvrtinu iračkog teritorija, vođa Islamske države Abu Bakr al Bagdadi iste je godine proglasio uspostavu kalifata čije je glavno uporište trebalo biti područje Sirije i Iraka.⁸³ Borba s Islamskom državom trajala je sve do završetka 2016. kada su kurdske i iračke snage započele ofenzivu na Mosul te potisnule terorističke ekstremiste u zapadni Irak. Sredinom 2017. izvedena je ofenziva na sirijski grad Raqqa koja je završila šest mukotrpnih mjeseci kasnije kada je grad ostao opustošen, a članovi Islamske države protjerani prema istočnoj Siriji.⁸⁴

Iako se Islamska država raspala, zbog rastuće nezaposlenosti i korupcije u Iraku su izbili nacionalni prosvjedi u kojima je u listopadu 2019. poginulo najmanje 93, a

⁸¹ Usp.: Boško PICULA, „Iračka zima između demokracije i građanskog rata“, *Političke analize: tromjesečnik za hrvatsku i međunarodnu politiku* 28 (2016.), 8.-10.

⁸² Islamska država (hrvatska inačica ISIL – Islamska država Sirije i Levanta) je militantni pokret koji je na teritoriju Sirije, Libije i Iraka uspostavio kalifat. ISIL korijene vuče iz razdoblja američke invazije na Irak 2003. kada je jordanski militant Abu Musab al-Zarqawi povezo svoju skupinu s Al-Qaidom. Zarqawi je ubijen u američkom vojnom napadu 2006., a njegovi nasljednici preimenovali su naziv skupine u Islamsku državu Iraka i Sirije (ISIS). Naziv se odnosi na teritorij koji pripada istočnom Mediteranu tj. Levantu. Sirijski grad Raqqa postao je glavni grad Islamske države jer su ekstremisti, u tom gradu, uspostavili svoje institucije. Islamska država na vrhuncu svoje moći bila je 2015. kada je zauzela veliki dio teritorija u Libiji, a neki od stranih boraca dolazili su u ispomoć Siriji i Iraku kako bi se obranili od terorističkih napada. Svoj kraj Islamska država doživjela je u ožujku 2019. kada je izgubila svoju posljednju enklavu Baghuz, a američko ministarstvo obrane izjavilo je kako je ISIL doživio potpuni teritorijalni slom u Siriji. Vidi: Zachary LAUB, „The Islamic state“, <https://www.cfr.org/backgrounders/islamic-state> (pristupljeno: 9. 7. 2026.) i Michael-Ross FIORENTINO, „US-backed forces claim final victory over so-called Islamic State in Syria“, <https://www.euronews.com/2019/03/23/syrian-democratic-forces-claim-final-victory-over-so-called-islamic-state-after-last-villa> (pristupljeno: 9.7.2026.).

⁸³ Usp.: B. PICULA, „Iračka zima između demokracije i građanskog rata“, 10.-11.

⁸⁴ Usp.: <https://www.theguardian.com/world/2019/mar/23/the-rise-and-fall-of-the-isis-caliphate> (pristupljeno: 9.7.2026.)

ozlijeđeno skoro 4000 osoba.⁸⁵ Ovakva situacija dovela je do raspisivanja prijevremenih izbora u Iraku kada je Mohammed Shia al-Sudani 2022. postao novi irački premijer u trenutku smirivanja javnog bijesa koje je vladalo zbog duboko ukorijenjene korupcije koja je uzrokovala brojne ekonomske probleme i povećala siromaštvo i smanjila mogućnost zapošljavanja.⁸⁶

2. Život Kaldejske katoličke Crkve između dva svjetska rata

Završetkom Prvog svjetskog rata papa Pio XI. brigu za kaldejce povjerio je francuskim dominikancima kojima je dodijelio i dužnost rada na sjedinjenju. Dominikanska misija bila je Gornji Džezirah tj. istočna Sirija koja je tada bila pod upravom Francuske. Osim toga, kaldejski kršćani doselili su se i u Libanon koji je po završetku Prvog svjetskog rata postao nezavisna država. Libanon je gostoljubivo primio kaldejce te im pružio utočište, mir i sigurnost. Tijekom ovog razdoblja u Libanonu je boravilo više stotina kaldejskih kršćana, a u glavnom gradu Beirutu oko 200. Za njihovu organizaciju pobrinuo se o. Josip Tfindži, imenovani patrijarški vikar za Libanon. Uz njegovu pomoć kaldejci su u Beirutu izgradili crkvu sv. Terezije od djeteta Isusa.

Patrijarh sjedinjenih kaldejaca nosi naslov babilonskog patrijarha, a njegova rezidencija nalazi se u iračkom gradu Mosulu. Njegova jurisdikcija proteže se na Irak, Siriju, Tursku, Perziju, Libanon i Egipat. Osim mosulske nadbiskupije, Kaldejska Crkva imala je u ovom razdoblju još 4 nadbiskupije i 8 biskupija. Do početka Drugog svjetskog rata ukupni broj sjedinjenih kaldejaca iznosio je 72.000., a prebivali su u mezopotamskoj ravnici, gornjoj Siriji te u turskom i perzijskom Kurdistanu.⁸⁷

3. Kaldejska katolička Crkva nakon Drugog svjetskog rata

3.1. Život do kraja iračko-iranskog rata (1945. – 1988.)

Dvije godine nakon okončanja Drugog svjetskog rata preminuo je kaldejski patrijarh Mar Josip Emanuel II., a naslijedio ga je Josip VII. Ghanima koji je iz Mosula premjestio patrijarhat u irački glavni grad Bagdad. Zbog posljedica ratnih zbivanja mnoge su obitelji

⁸⁵ Usp.: Hamdi ALKHASHALI – Mohammed TAWFEEQ – Tamara QIBLAWI, „Death toll rises to 93 in Iraq amid ongoing protests”, <https://edition.cnn.com/2019/10/03/middleeast/iraq-economic-protests-intl/index.html> (pristupljeno: 9.7.2026.)

⁸⁶ Usp.: <https://www.dw.com/en/iraq-gets-a-new-government-after-a-year-of-deadlock/a-63581601> (pristupljeno: 9.7.2026.)

⁸⁷ Više o životu i organizaciji Kaldejske katoličke Crkve u razdoblju između dva svjetska rata pogledati: K. DOČKAL, „Povijest kaldejske ili perzijske crkve“, 367.-371.

bile prisiljene napustiti svoja sela i utočište pronaći u Bagdadu zbog posla, sigurnosti i obrazovanja za svoju djecu.

Na patrijarškoj stolici Josipa VII. Ghanimu naslijedio je Pavao II. Cheikho koji je vladao od 1958. do 1989. Novi patrijarh izabran je u razdoblju političkih previranja jer je, u njegovih gotovo trideset godina vladanja, Kaldejska Crkva proživjela tri revolucije (1958., 1963. i 1968.) tri režima, kurdsku pobunu, dolazak Saddama Husseina i iscrpljujući iračko-iranski sukob.⁸⁸

Početkom 1960-tih za vrijeme kurdske ustanka kršćani su se zatekli između kurdske milicije pod vodstvom generala Mustafe Barzanija i iračkih vojnih snaga predvođenih Saddamom Husseinom. U takvim okolnostima razoreno je kaldejsko biskupsko sjedište Amadijah, a mnogi svećenici, monahinje i monasi izgubili su svoj život u nasilju koje je zavladao. Također, nakon završetka iračko-iranskog rata Saddam Hussein, s namjerom da se osveti Kurdima, uništio je oko pedeset kršćanskih sela te osamdeset i pet crkava i samostana. Posebno treba istaknuti grad Zaku na iračko-turskoj granici koji je 1965. imao 45% kršćana i pet crkava: dvije kaldejske, dvije sirokatoličke i jednu armensku. Međutim, trideset godina kasnije na tom području ostalo je samo nekoliko kršćanskih sela čiji stanovnici svakodnevno proživljavaju siromaštvo i nesigurnost.⁸⁹ Suočeni s nesigurnošću i posljedicama društvenih previranja mnogi su se kršćani sa sjevera Iraka morali preseliti na jug u veće gradove kako bi se zaštitili od opasnosti. Unatoč tom migracijskom valu i društvenim nemirima, patrijarh Pavao II. Cheikho ipak je izgradio dvadeset i pet crkava u Bagdadu koje su pridonijele životu kaldejske zajednice.⁹⁰

3.2. Razdoblje od kraja iračko-iranskog rata do pada Saddama Husseina (1988. – 2003.)

Godine 1989. kaldejska Crkva za svoga patrijarha izabrala je Raphaela Bidawida koji je postao patrijarh po završetku iračko-iranskog vojnog sukoba. Njegov patrijarhat obilježen je invazijom Iraka na Kuvajt, nastavkom režima Saddama Husseina, katastrofalnoj ekonomskoj situaciji i invazijom SAD-a na Irak 2003.

⁸⁸ Usp.: Anthony O'MAHONY, „History of the Chaldean Church”, <https://facecharity.org/resources/articles/chaldean-catholic-church-articles/history-of-the-chaldean-church/> (pristupljeno: 11. 7. 2026.)

⁸⁹ Usp.: M. PEJIĆ, *Kršćani u zemljama islama*, 63.

⁹⁰ Usp.: A. O'MAHONY, „History of the Chaldean Church”, <https://facecharity.org/resources/articles/chaldean-catholic-church-articles/history-of-the-chaldean-church/> (pristupljeno: 11. 7. 2026.)

Premda su prevladavale nepovoljne okolnosti, zabilježen je jedan značajan ekumenski korak. Naime, 1994. patrijarh Asirske Crkve Istoka Mar Dinkha IV. i papa Ivan Pavao II. potpisali su *Zajedničku kristološku izjavu*.⁹¹ Ovaj je dokument od iznimnog povijesnog i ekumenskog značaja za približavanje Asirske i Katoličke Crkve. Ustanovljeno je da su obje Crkve baštinice vjere primljene od Apostola te im se time, drugim riječima, priznaje apostolski temelj. Iako nije postignuto jedinstvo, ovim dokumentom „dvije se crkve proglašavaju pravovjernima u pogledu nauka o Kristu“ te je potrebno „izraziti i radost jer nam je ovaj dokument pokazatelj kako je ipak moguće neslaganja koja su trajala i petnaest stoljeća razriješiti na način da se nijedna strana ne osjeća gubitnikom“.⁹²

Godine 1999. irački kršćani živjeli su u nadi da će ih posjetiti tadašnji papa Ivan Pavao II. Izaslanstvo Svete Stolicy boravilo je u Bagdadu, ali se nisu mogli dogovoriti s iračkim vlastima o papinom pohodu toj zemlji.⁹³ Sâm papa Ivan Pavao II. izrazio je razočaranje jer je imao veliku želju na iračkom tlu posjetiti Ur Kaldejski, domovinu praoca Abrahama. Iako bi Papa u Irak došao kao hodočasnik, a ne kao političar, iračke vlasti otkazale su posjet Svetog Oca zbog nestabilnih prilika u zemlji uzrokovanih embargom i bombardiranjem američkih i britanskih zrakoplova.⁹⁴

Svrgavanjem režima Saddama Husseina u proljeće 2003. brojni patrijarsi i biskupi Crkava u Iraku pozvali su sve političke i vjerske snage te međunarodnu zajednicu na uspostavu pravnog položaja na iračkom tlu koji će biti zasnovan na miru, pravednosti i vjerskoj slobodi. Isto tako, zalagali su se za novi irački ustav u kojem zahtijevaju „da predviđa legalni status u kojem će svaka osoba, promatrana prema svojim sposobnostima bez diskriminacija, imati pravo djelatno sudjelovati u vlasti i služenju zemlji, da prizna kršćane iračkim građanima sa svim pravima, zajamči nam pravo da ispovijedamo vjeru prema našim drevnim tradicijama i našim vjerskih propisima, pravo da odgajamo svoju djecu prema kršćanskim načelima, pravo da se slobodno organiziramo, gradimo bogomolje i, prema potrebi, ostale prostore za kulturalne i društvene djelatnosti“.⁹⁵

⁹¹ Više o sadržaju i značenju ovog dokumenta pogledati: Jure ZEČEVIĆ, „Značenje zajedničke kristološke izjave Katoličke Crkve i Asirske crkve Istoka u kontekstu sadašnje ekumenske situacije“, *BS* 66 (1996.), 45.-55. i Ivan MACUT, *Papinsko vijeće za promicanje jedinstva kršćana i suvremeni ekumenski dijalog – Istočna sekcija* (Split: SB, 2022.), 53.-59.

⁹² I. MACUT, *Papinsko vijeće za promicanje jedinstva kršćana*, 59.

⁹³ Usp.: <https://ika.hkm.hr/novosti/neuspjio-dogovor-o-papinu-posjetu-iraku/> (pristupljeno: 11.7. 2026.)

⁹⁴ Usp.: <https://ika.hkm.hr/novosti/papa-razocaran-otkazivanjem-puta-u-irak/> (pristupljeno: 11. 7. 2026.)

⁹⁵ <https://ika.hkm.hr/novosti/pismo-patrijarha-i-biskupa-krscanskih-crkava-u-iraku/> (pristupljeno: 11. 7. 2026.)

U ovakvoj teškoj situaciji američke invazije, u Iraku je živjelo milijun i pol kršćana. Gledano u cjelini, uhićenjem Saddama Husseina, koji je silom držao vlast, iščeznuo je jedan državni okvir koji nije bio pravedan, ali je ipak kršćanima pružao minimalnu sigurnost u zemlji s većinskim muslimanskim stanovništvom. Ostvarivanjem slobode u iračkom društvu probudile su se mnoge snage koje ponovno dovode u pitanje teritorijalno ustrojstvo ne samo Iraka, nego i svih ostalih zemalja koje tvore Bliski istok.⁹⁶

3.3. *Vrijeme nesigurnosti (2003. – 2012.)*

3.3.1. Izbor novog patrijarha

Sredinom 2003. u libanonskom glavnom gradu Beirutu preminuo je patrijarh Kaldejske katoličke Crkve Raphael Bidawid koji je bio poglavarom od 1989.⁹⁷ Sukladno odredbama Zakonika kanonskog prava Istočnih Crkava, tadašnji papa Ivan Pavao II. sazvaio je sinodu za izbor novog patrijarha Kaldejske katoličke Crkve. Odlučeno je kako će se sinodsko zasjedanje održati u vatikanskim dvorima 2. i 3. prosinca gdje će okupljeni kaldejski biskupi izabrati novog poglavara.⁹⁸ Upravo tada, u zajedništvu s kaldejskim biskupima, papa Ivan Pavao II. imenovao je Emanuela III. Delly novim patrijarhom Kaldejske katoličke Crkve, a papa Benedikt XVI. ga je, četiri godine kasnije na konzistoriju, promaknuo u kardinalski zbor.⁹⁹ Kako bi obilježio početak svog pontifikata, novoizabrani patrijarh Emanuel III. Delly 4. prosinca 2003. slavio je sv. Misu u bazilici sv. Petra u Rimu, a u svojem prvom intervjuu nakon imenovanja rekao je kako su „ovo teška vremena za našu zemlju i kaldejske katolike. Zabrinuti smo zbog porasta fundamentalističkog islama u Iraku, ali poručujemo našem narodu da se pouzda u Boga koji neće iznevjeriti.”¹⁰⁰

3.3.2. Napad na crkvu Duha Svetoga

U sjevernom iračkom gradu Mosulu 26. lipnja 2004. izveden je napad na crkvu Duha Svetoga kada su dvije neidentificirane osobe iz automobila bacile granatu na navedenu

⁹⁶ Usp.: M. PEJIĆ, *Kršćani u zemljama islama*, 64.

⁹⁷ Usp.: <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-2003-jul-10-me-passings10.4-story.html> (pristupljeno: 13. 7. 2026.)

⁹⁸ Usp.: <https://www.ewtnnews.com/vatican/pope-convokes-synod-to-elect-new-leader-of-church-in-iraq> (pristupljeno: 13. 7. 2026.)

⁹⁹ Usp.: https://press.vatican.va/content/salastampa/en/documentation/cardinali_biografie/cardinali_bio_delly_e.html (pristupljeno: 13. 7. 2026.)

¹⁰⁰ <https://www.ewtnnews.com/world/middle-east/new-iraqi-patriarch-concerned-with-muslim-fundamentalism> (pristupljeno: 13. 7. 2026.)

crkvu. Prilikom napada ozlijeđena je sestra vlč. Ragheeda, župnika župe Duha Svetoga, koja se u trenutku eksplozije nalazila u blizini. Odmah nakon napada prevezena je u bolnicu radi daljnjeg liječenja i oporavka.¹⁰¹

3.3.3. Rujanska ubojstva i prijetnje iz 2004.

U rujnu 2004. ubijeno je devet mladih kršćana koji su se vraćali svojim domovima nakon posla. Žrtve su bile tri brata iz jedne obitelji te dva brata iz druge obitelji s četvoricom svojih prijatelja. Također, istoga mjeseca teroristi su oteli i odrubili glavu jednom tridesetogodišnjem trgovcu iz Mosula koji je, u blizini jednog iračkog sveučilišta, prodavao razne suvenire i poklone. Nažalost, ovakvim oblicima nasilja nisu izuzeti ni svećenici. Naime, vlč. Sabah Kamura u posljednjem trenutku izbjegao je napad mitraljezom i ručnim bombama 10. rujna, a na isti dan crkva sv. Jurja u predgrađu Bagdada također je bila meta bombaškog napada.¹⁰²

3.3.4. Otmica dvojice svećenika

Za vrijeme slavljenja sv. Mise na svetkovinu Velike Gospe 15. kolovoza 2006. pripadnici Al-Qaide oteli su svećenika Saada Siropa Hannu. Teroristi su ga neumorno mučili pokušavajući ga prisiliti da se odrekne vjere u Isusa Krista. Tadašnji papa Benedikt XVI. iz Rima je uputio pismo svim vođama Crkve u Iraku pozivajući sve strane da nastoje ishoditi oslobođenje vlč. Hanne. Nakon 28 dana zatočeništva, vlč. Saad Sirop Hanna pušten je na slobodu.¹⁰³ Iste godine u studenom otet je vlč. Doglas Yusef Al Bazi, župnik župe sv. Ilije u Bagdadu. Međutim, nakon devet dana vlč. Al Bazi pušten je živ i zdrav svojoj kući. Iako je situacija u Bagdadu bila teška, ovu vijest kaldejska zajednica dočekala je s radošću.¹⁰⁴

3.3.5. Napad i ubojstvo časnih sestara

U iračkom gradu Kirkuka u ožujku 2007. nepoznati počinitelji provalili su u kuću časnih sestara koja se nalazi u blizine kirkučke katedrale Blažene Djevice Marije. Tijekom tog napada počinitelji su sestru Margaret Naoum (79), koja je u trenutku napada

¹⁰¹ Usp.: <https://www.vomcanada.com/iq-2004-06-30.htm> (pristupljeno: 13. 7. 2026.)

¹⁰² Usp.: <https://www.ewtnnews.com/world/europe/muslim-terrorists-kill-nine-young-christians-in-iraq> (pristupljeno: 13. 7. 2026.)

¹⁰³ Usp.: Tony ASSAF, „Tortured and abducted: An Iraqi bishop’s personal account of captivity”, <https://aleteia.org/2018/06/14/iraqi-bishop-testifies-to-his-suffering-and-to-his-faith/> (pristupljeno: 13. 7. 2026.)

¹⁰⁴ Usp.: <https://www.asianews.it/en/middle-east/iraq/kidnapped-priest-released-in-baghdad> (pristupljeno: 13. 7. 2026.)

bila u vrtu, usmrtili zadavši joj sedam ubodnih rana, dok su sestru Fawzeiyah Naoum (85) smrtno ranili nanijevši joj tri ubodne rane. Po izvještaju načelnika policije Kirkuka, Marewana Saliha, sestre su živjele same i nije bilo tragova pljačke.¹⁰⁵

3.3.6. Otmica i smrt nadbiskupa Rahhoua

Vraćajući se s pobožnosti križnoga puta 29. veljače 2008., nepoznati otmičari najprije su ustrijelili vozača i dvije osobe u nadbiskupovoj pratnji, a zatim oteli mosulskog nadbiskupa Paulosa Faraja Rahhoua. Jedan drugi kaldejski katolički biskup, Amadijah Rabban al Qas, izjavio je kako je već uspostavljen kontakt s otmičarima koji su postavili svoje zahtjeve te je dodao kako je „nadbiskup u rukama terorista i ne znaju u kakvom je stanju“.¹⁰⁶ Nažalost, mosulski nadbiskup Rahhoua pronađen je mrtav 12. ožujka 2008. Premda su otmičari javili kako je Rahho vrlo bolestan i da je umro, Kaldejska katolička Crkva nije izrekla stajalište je li mosulski nadbiskup Rahho umro zbog nestabilnog zdravlja ili je ubijen.¹⁰⁷

3.3.7. Napad u Bagdadu

U nedjelju 14. srpnja 2009. ispred kaldejske katoličke crkve sv. Marije u Bagdadu eksplodirala je bomba u trenutku kada su vjernici napuštali večernje Misno slavlje. U ovom okrutnom incidentu sedam osoba izgubilo je život, a trideset je ljudi ranjeno od kojih je osamnaest zahtijevalo liječničku intervenciju. Isti dan došlo je i do eksplozije bombi u crkvi sv. Jurja i u crkvi sv. Josipa u Bagdadu, a u tim napadima osam osoba zadobilo je tjelesne ozljede, dok smrtnih slučajeva nije bilo.¹⁰⁸

3.3.8. Umirovljenje kaldejskog patrijarha

Zbog narušenog zdravstvenog stanja, papa Benedikt XVI. prihvatio je u prosincu 2012. ostavku patrijarha Kaldejske katoličke Crkve kardinala Emanuela III. Dellya. Njegovim umirovljenjem papa je pozvao sve kaldejske biskupe na sinodu koja će se održati početkom 2013. kako bi izabrala novog patrijarha. Dok ne bude izabran novi patrijarh, kaldejski nadbiskup Jacques Ishaq obnašat će dužnost apostolskog upravitelja

¹⁰⁵ Usp.: <https://www.ewtnnews.com/world/middle-east/elderly-nuns-attacked-killed-in-their-home-in-iraq> (pristupljeno: 13. 7. 2026.)

¹⁰⁶ <https://ika.hkm.hr/novosti/irak-otet-kaldejski-katolicki-nadbiskup/> (pristupljeno: 13. 7. 2026.)

¹⁰⁷ Usp.: <https://www.ewtnnews.com/world/middle-east/kidnapped-archbishop-of-mosul-dies-in-captivity> (pristupljeno: 13. 7. 2026.)

¹⁰⁸ Usp.: <https://www.ewtnnews.com/world/middle-east/baghdad-bomb-attacks-on-christians-kill-seven-injure-several-dozen> (pristupljeno: 13. 7. 2026.)

kaldejaca. Nakon burnog početka XXI. st. tj. na kraju 2012. Kaldejska katolička Crkva imala je gotovo 420 000 članova, najviše u Iraku, a zatim u Iranu, Siriji, Libanonu, Egiptu, Izraelu, Turskoj, Francuskoj i SAD-u.¹⁰⁹

4. Kaldejska katolička Crkva za vrijeme i nakon ISIL-a (2013. – 2026.)

4.1. Dolazak novog patrijarha

Budući da je patrijarh Emanuel III. Delly umirovljen, papa Benedikt XVI. sazvaio je sinodu biskupa Kaldejske katoličke Crkve u Rimu početkom 2013. Na toj sinodi za novog patrijarha izabran je Louis Raphaël I. Sako koji je do tada bio nadbiskup Kirkuka. Početak svoje službe obilježio je svečanim Euharistijskim slavljem u bazilici sv. Petra u Rimu 4. veljače 2013. Blagopokojni papa Franjo dodijelio je patrijarhu Saku kardinalsku čast na konzistoriju koji je održan 28. lipnja 2018. u Vatikanu.¹¹⁰

4.2. Pad grada Mosula

Početkom lipnja 2014. ISIL je pokrenuo opsežnu vojnu ofenzivu na Mosul, drugi najveći grad u zemlji odmah nakon Bagdada. Zauzimanjem Mosula ISIL je ostvario stratešku pobjedu te preuzeo nadzor nad gradom u kojemu je živjelo gotovo dva milijuna ljudi. Suočeni s nasiljem i progonima, pola milijuna Iračana bilo je prisiljeno napustiti svoje domove i sigurnost potražiti na drugim mjestima.¹¹¹

Nakon zauzimanja Mosula ISIL je pred sve kršćane stavio opciju – napustiti svoje kuće i imovinu ili prihvatiti islam. Svi koji do određenoga datuma nisu izabrali jednu od ovih mogućnosti mogli su biti likvidirani bez milosti. Budući da u ovakvom ozračju kršćani nisu posjedovali nikakav status, grad Mosul je po prvi puta u svojoj tisućljetnoj povijesti ostao u potpunosti bez kršćanskog stanovništva. Štoviše, ISIL je sve fasade kršćanskih kuća obilježio s arapskim slovom *nun* (ن), a to slovo dolazi od riječi *nasarah* (kršćani). Jednostavnije rečeno, ovo slovo predstavlja simbol koji „jasno poručuje da nema mjesta za kršćane u fantomskom islamskom kalifatu“.¹¹²

¹⁰⁹ Usp.: <https://cnewa.org/iraqi-cardinal-and-chaldean-patriarch-retires/> (pristupljeno: 13. 7. 2026.)

¹¹⁰ Usp.: https://press.vatican.va/content/salastampa/en/documentation/cardinali_biografie/cardinali_bio_sako_1.html (pristupljeno: 14. 7. 2026.)

¹¹¹ Usp.: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-32784661> (pristupljeno: 14. 7. 2026.)

¹¹² M. PEJIĆ, *Kršćani u zemljama islama*, 64.-65.

4.3. Zločinačko djelovanje ISIL-a prema Kaldejskoj katoličkoj Crkvi

4.3.1. Otmica časnih sestara i djece

Dvije kaldejske časne sestre kongregacije Kćeri Bezgrešne Marije i troje male djece oteti su 28. lipnja 2014. u Mosulu. Prema tvrdnjama patrijarha Saka časne sestre i djeca bili su smješteni u jednoj kući gdje su dobivali hranu, a otmičari su se prema njima dobro ponašali. Na sva postavljena pitanja časne sestre hrabro su i smireno odgovarale. Iako su otmičari uzeli automobil i ušli u dom za siročad i napuštenu djecu kojeg sestre pomažu voditi u Mosulu, nisu tražili nikakvu otkupninu te su ih oslobodili u srpnju iste godine.¹¹³

4.3.2. Sjedište Kaldejske katoličke Crkve u Mosulu

Za vrijeme vladavine ISIL-a uništeno je sjedište kaldejske katoličke biskupije Mosul. Međutim, slomom ISIL-a sjedište biskupije obnovljeno je i ponovno otvoreno tijekom 2021. Budući da je rezidencija mosulskog biskupa obnovljena, biskup Najib Mikhael Moussa prvi je od crkvenih osoba koji se vratio u Mosul sedam godina nakon što su kršćani pobjegli iz grada. Ponovnim dolaskom u Mosul, biskup Moussa pozvao je vjernike da se „vrate u grad i da izgrade mostove ljubavi i suživota s ljudima drugih vjera“.¹¹⁴

4.3.3. Samostan sv. Ilije (Deir Mar Elia)

U drugoj polovici 2014. ISIL je do temelja uništio samostan sv. Ilije, najstariji kršćanski samostan u Iraku koji se nalazio na jednom brdu iznad Mosula. Samostan sv. Ilije izgradili su asirski redovnici krajem VI. st., a kasnije je pripao Kaldejskoj katoličkoj Crkvi. Prema satelitskim snimcima, ISIL je zidove doslovno zdrobio, a „buldožeri, teška oprema, maljevi, moguće i eksploziv pretvorili su te kamene zidove u ovo polje sivo-bijele prašine“.¹¹⁵

4.3.4. Samostan sv. Mihaela

Tijekom ISIL-ove okupacije Mosula samostan sv. Mihaela, kao i drugi crkveni objekti, pretrpjeli su oštećenja. Štoviše, još od pada režima Saddama Husseina 2003. u ovom samostanu nije se održala sv. Misa. Odlaskom ISIL-a 2017. stanovnici Mosula i

¹¹³ Usp.: <https://aleteia.org/2014/07/15/iraq-chaldean-nuns-and-children-released/> (pristupljeno: 14. 7. 2026.)

¹¹⁴ <https://syriacpress.com/blog/2021/09/14/iraq-chaldean-catholic-diocese-of-mosul-opens-new-headquarter/> (pristupljeno: 15. 7. 2026.)

¹¹⁵ <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-35360415> (pristupljeno: 15. 7. .2026.)

dalje su živjeli u nesigurnosti jer su se svakodnevno susretali s brojnim sporadičnim napadima. Tek 2023., nakon dvadeset godina, samostan sv. Mihaela ponovno je otvorio svoja vrata te je nedjeljnu sv. Misu u ožujku 2023. predvodio mosulski nadbiskup Najib Mikhael Moussa koji je poručio kako i dalje živi nada „nastaviti naše molitve u svim uništenim crkvama i samostanima koji su uništeni, a njihovi vjernici raseljeni“.¹¹⁶

4.3.5. Samostan kaldejskih sestara Presvetog Srca

U studenom 2014. pripadnici ISIL-a uništili su samostan Pobjede sestara Presvetog Srca koji se nalazi u sjevernom Mosulu. Drugim riječima, ISIL je, koristeći eksplozivne naprave, u zrak dignuo ovaj samostan koji je bio jedan od važnijih mjesta djelovanja kaldejske redovničke zajednice. Dok su časne sestre pružale pomoć starcima i osobama s posebnim potrebama, Islamska država koristila je ovaj samostan kao bazu za svoje borce i automobile sve dok ga nisu odlučili razoriti oružanim sredstvima.¹¹⁷

4.3.6. Crkva Al-Tahira (Bezgrešna Djevica)

U srcu starog grada Mosula sredinom XIX. st. otvorena je crkva Al-Tahira. Ova crkva uživa status remek djela XVIII. st. do te mjere da se smatra jednom od najljepših crkava na Istoku. Nažalost, ISIL nije zaobišao ni ovu crkvu te ju je od 2014. do 2017. intenzivno bombardirao i uništio gornje dijelove crkve. Nakon sloma ISIL-a 2022. krenulo se u obnovu Al-Tahire.¹¹⁸ Crkva je ponovno otvorena i posvećena u listopadu 2025., a svečanom otvorenju nazočio je i patrijarh Kaldejske katoličke Crkve Louis Raphaël I. Sako čija je prisutnost označila trajnu povezanost s kaldejskom zajednicom u Mosulu.¹¹⁹

4.3.7. Crkva Gospe od Pomoći i smrt četvero djece

U središtu Mosula nalazi se Crkva Gospe od Pomoći koja simbolizira milenijsku prisutnost kršćanske zajednice u ovom gradu. U srpnju 2015. pripadnici Islamske države digli su u zrak i ovu povijesnu građevinu. Nažalost, tijekom napada dogodila se još jedna nesreća u kojoj je četvero djece, koja su se slučajno zatekla kod crkve za vrijeme

¹¹⁶ Ismael ADNAN, „Mosul monastery holds mass 20 years after Iraq war“, <https://www.aljazeera.com/gallery/2023/3/29/mass-held-at-st-michaels-monastery-in-mosul-northern-iraq> (pristupljeno: 21. 7. 2026.)

¹¹⁷ Usp.: Sam HARDY, „Milants Destroy Iraqi Convent“, <https://hyperallergic.com/milants-destroy-iraqi-convent/> (pristupljeno: 21. 7. 2026.)

¹¹⁸ Usp.: <https://www.mesopotamiaheritage.org/en/monuments/leglise-chaldeenne-al-tahira-de-mossoul/> (pristupljeno: 15. 7. 2026.)

¹¹⁹ Usp.: Joseph TULLOCH, „8 years after ISIS, two historic churches in Mosul reopen their doors“, <https://www.vaticannews.va/en/church/news/2025-10/mosul-inauguration-churches-isis-islamic-state-iraq-christian.html> (pristupljeno: 15. 7. 2026.)

eksplozije, izgubilo život.¹²⁰ Uz prisustvo tristo vjernika crkvu Gospe od Pomoći u travnju 2024. posvetio je kaldejski patrijarh kardinal Louis Raphaël I. Sako istaknuvši kako je ovo značajan događaj koji bi mogao biti snažan poticaj za povratak kršćana u Mosul.¹²¹

4.3.8. Crkva Gospe od časa

Sredinom XVIII. st. na prostor Mezopotamije dolaze dominikanski misionari, a crkvu Gospe od časa izgradili su francuski dominikanci u drugoj polovici XIX. st. Na ovoj crkvi nalazi se poznati sat s četiri brojčanika kojega je darovala carica Eugénie de Montijo, supruga Napoleona III. Crkva Gospe od časa bila je dio samostanskog kompleksa koji je obnovljen početkom XXI. st. Okupacijom Mosula, ISIL je je opljačkao i pretresao cijeli samostan, a crkva je oštećena 2017. tijekom bitke za oslobođenje grada.¹²² Nakon oslobođenja Mosula, šteta je bila prevelika da bi se dominikanci mogli ponovno useliti. Zbog toga je, iste godine, započela obnova. Zvona sa poznatog zvonika ponovno su zazvonila 7. ožujka 2023., a završetak obnove cijele crkve Gospe od časa planiran je za rujna 2023.¹²³

4.3.9. Crkva Mart Meskinta

Ova crkva nosi naziv po svetici Meskinti koja je ubijena mučeničkom smrću od strane Perzijanaca u V. st. Nastala je na prijelazu iz XII. u XIII. st. Budući da je bila malena, u XIX. st. tadašnji patrijarh Mar Josip Audo odlučio ju je obnoviti i preurediti. U Mart Meskinti počivaju dvojica patrijarha Kaldejske katoličke Crkve – Pierre Élie XII. Abbolyonan i Mar Josip Emanuel II. Thomas.¹²⁴ S obzirom na to da je i ova crkva stradala tijekom vladavine ISIL-a, bila je potrebna obnova koja je na red došla 2025. Obnova crkve Mart Meskinta zasigurno će pomoći u razvitku i oživljavanju stare jezgre grada

¹²⁰ Usp.: Ruth GLEDHILL, „ISIS blows up historic Mosul church, four children killed”, <https://www.christiantoday.com/news/isis-blows-up-historic-mosul-church-four-children-killed> (pristupljeno: 21. 7. 2026.)

¹²¹ Usp.: <https://www.nedjelja.ba/hr/vijesti/svijet/kardinal-sako-posvetio-obnovljenu-crkvu-u-mosulu/32746> (pristupljeno: 23. 7. 2026.)

¹²² Usp.: <https://www.mesopotamiaheritage.org/en/monuments/the-our-lady-of-the-hour-dominican-latin-church-in-mosul/> (pristupljeno: 15. 7. 2026.)

¹²³ Usp.: Claire Riobé, „Mosul’s Dominican convent is back“, <https://aleteia.org/2023/03/21/mosuls-dominican-convent-is-back/> (pristupljeno: 15. 7. 2026.)

¹²⁴ Usp.: <https://www.mesopotamiaheritage.org/en/monuments/leglise-chaldeenne-mart-meskinta-de-mossoul/> (pristupljeno: 17. 7. 2026.)

Mosula jer projekti, poput ovoga, usmjereni su na obnovu kulturne i arhitektonske baštine grada.¹²⁵

4.3.10. Crkva sv. Pavla

Tijekom vladavine ISIL-a u Mosulu je i crkva sv. Pavla, kao i brojni drugi kršćanski objekti, pretrpjela velika razaranja. Nakon oslobođenja Mosula 2017. započela je obnova ove crkve. Radovi su dovršeni u rujnu 2021. kada su lokalne mosulske vlasti svečano otvorile obnovljenu crkvu. Svečanosti otvorenja obnovljene crkve prisustvovali su kršćani, ali i pripadnici islamske vjeroispovijesti.¹²⁶

4.3.11. Tragedija kaldejskih katolika u Siriji

Prema svjedočanstvu vlč. Nidala Abdela Massiha Thomasa, svećenika Kaldejske crkve i patrijarhalnog vikara za sjeveroistočnu Siriju, tijekom 2017. ISIL je oteo sto pedeset kršćana među kojima je bila i jedna peteročlana kaldejska obitelj. Nakon petnaest dana teroristi su tražili otkupninu i, budući da nije plaćena, pogubili su troje talaca. U istom videu, koji je objavio ISIL, jedan kaldejac pročitao je poruku tražeći od Kaldejske katoličke Crkve da plati otkupninu. Ovaj put otkupnina je plaćena i 146 od 147 preživjelih osoba je pušteno. Međutim, jednu ženu zadržao je vođa ISIL-a koji ju je odabrao za svoju suprugu i s njom imao dvoje djece. Ženi je, nakon sloma Islamske države, ponuđena mogućnost odlaska, ali ona to nije mogla učiniti jer se bojala da će je ubiti njezina vlastita obitelj.¹²⁷

4.4. *ISIL-ov poraz u Iraku*

Po završetku trogodišnje okupacije militanata Islamske države, iračka vojska proglasila je pobjedu nad islamistima u Mosulu početkom srpnja 2017. Premda svjestan nestabilnosti u regiji i gubitku povjerenja, kaldejski patrijarh Louis Raphaël I. Sako pozvao je kršćane da se vrate u ovaj grad. ISIL je kontrolirao Mosul tri godine te je razorio razna bogoštovna mjesta koja pripadaju ne samo kaldejcima, nego i drugim religijskim skupinama poput jazida, muslimana i šijita. Budući da su bili suočeni sa smrću ako ne prijeđu na islam, mnogo iračkih kršćana napustilo je svoje domove te je, prema

¹²⁵ Usp.: <https://www.iina.news/masqanta-church-rehabilitation-efforts-underway-in-mosuls-old-city/> (pristupljeno: 17. 7. 2026.)

¹²⁶ Usp.: <https://ninanews.com/website/News/Details?Key=926723> (pristupljeno: 21. 7. 2026.)

¹²⁷ Usp.: <https://www.vaticannews.va/en/church/news/2021-12/syria-christian-exodus-from-kurdish-controlled-jazira-region.html> (pristupljeno: 15. 7. 2026.)

organizaciji *International Christian Concern*, od milijun i pol kršćana koliko ih je bilo 2003., broj pao na samo 250 000.¹²⁸

4.5. *Obnova nade – proslava Božića 2018.*

U želji da tijekom Božićnih blagdana bude blizu Iraku, vatikanski državni tajnik, kardinal Pietro Parolin, odlučio je posljednje dane u 2018. provesti u Iraku. Njegov pohod predstavljao je znak nade za iračke kršćane koji su, još od pada Husseinovog režima, bili pogođeni dugotrajnom nestabilnošću u zemlji. Parolin se sastao s predstavnicima iračke vlade i s izaslanstvom Crkava na Istoku. Također, u zajedništvu s kaldejskim patrijarhom kardinalom Louisom Raphaélom I. Sakom predvodio je Božićnu Misu bdijenja u kaldejskoj katedrali sv. Josipa u okrugu Karrada. Kardinal Parolin donio je ohrabrenje za sve kršćane u Iraku koji očekuju mogući pohod pape Franje.¹²⁹ Značajno je istaknuti kako je upravo 2018. iračka vlada u Bagdadu prihvatila zamolbu patrijarha Saka i proglasila Božić nacionalnim praznikom te je, prema tome, 25. prosinac postao slobodan dan ne samo za mjesne kršćane, nego i za sve ostale stanovnike Iraka.¹³⁰

4.6. *Nesigurna 2019.*

Tijekom 2019. na iračkom tlu događali su se mnogi nasilni protesti koji se rezultirali s više od 400 ubijenih i 15 000 ranjenih. Razlog prosvjeda bila je korupcija u vladajućim krugovima i nepoštivanje ljudskih prava. U kontekstu ovakvih okolnosti, patrijarh Sako odlučio je otkazati proslavu Božića i Nove godine ističući: „Otkazivanjem božićnih i novogodišnjih slavlja poštuje se sve žrtve i ubijeni tijekom prosvjeda. Osjećamo bol njihovih roditelja i rodbine. Ove godine nećemo primati goste za Božić u uredu patrijarha. Otkazat ćemo sve proslave i imati sv. mise na kojima ćemo se moliti za duše ubijenih te za zdravlje ranjenih. Nadamo se da će se život vratiti u normalu i da Irak može biti dom svih svojih religija i etničkih skupina“. ¹³¹ Isto tako, patrijarh Sako pojasnio je kako će se

¹²⁸ Usp.: <https://www.nedjelja.ba/hr/vijesti/svijet/patrijarh-sako-posjetio-razorene-crkve-u-mosulu/816> (pristupljeno: 22. 7. 2026.)

¹²⁹ Usp.: Barbara CASTELLI, „Card. Parolin in Iraq for Christmas“, <https://www.vaticannews.va/en/vatican-city/news/2018-12/cardinal-parolin-iraq-christmas.html> (pristupljeno: 22. 7. 2026.)

¹³⁰ Usp.: <https://ika.hkm.hr/novosti/irak-sluzbeno-proglasio-bozic-nacionalnim-praznikom/> (pristupljeno: 22. 7. 2026.)

¹³¹ <https://www.nedjelja.ba/hr/kriznim-putem-krscana-danas-u-iraku-otkazan-bozic/13439> (pristupljeno: 22. 7. 2026.)

Misna slavlja održati tijekom dana na svetkovinu Božića kada će moliti za mir i sigurnost u Iraku, a uputio je poziv i prosvjednicima da im se pridruže u zajedničkoj molitvi.¹³²

4.7. *Vrhunac nade – poziv na povratak kršćana i pohod pape Franje Iraku 2021.*

Irački premijer Mustafa Al-Kazemi pozvao je sve kršćane na povratak u Irak nakon što je tzv. Islamska država doživjela svoj slom. U prvoj polovici kolovoza 2020. irački premijer sastao se s patrijarhom Sakom koji se nada kako će iračka vlada nastaviti odgovarati na težnje naroda te mu pružiti prostor kako bi se suočio s mnogim izazovima diljem zemlje. Ističući činjenicu kako se mnogi kršćani žele vratiti u Irak, patrijarh Sako naglasio je kako su kršćani ponosni na svoj irački identitet te da se osjećaju ohrabrenije jer Al-Kazemijeva vlada pozitivno postupala prema povratku kršćana na iračko tlo.¹³³

Krajem 2020. objavljeno je kako će papa Franjo posjetiti Irak od 5. do 8. ožujka 2021.¹³⁴ U razgovoru za Radio Vatikan patrijarh Sako napomenuo je kako je papin dolazak pomoć i nada da bi se stanje u iračkom društvu moglo popraviti. Također, izrazio je zadovoljstvo jer su predstavnici vlasti pozvale papu Franju u Irak, a papa je otprije već dugo sanjao o odlasku u zemlju praoca Abrahama. Naposljetku, spomenuo je kako je papin pohod poput novog Božića jer je on otac za sve i da ga cijeli narod nestrpljivo očekuje.¹³⁵

Papa Franjo došao je u Irak poput hodočasnika koji traži mir, pomirenje i bratstvo. Njegov opsežni raspored putovanja dokaz je trenutaka molitve i susreta s kršćanskim zajednicama u Iraku, ali i poticaj za širenje međureligijskog dijaloga. Štoviše, nakon petnaest mjeseci pauze uzrokovane pandemijom koronavirusa, papa Franjo izabrao je baš Irak za svoje hodočašće jer je to zemlja koja je bila dugo godina mučena.¹³⁶ Tijekom boravka u Iraku papa Franjo proslavio je sv. Misu na stadionu u gradu Erbilu. U svojoj propovijedi dotaknuo se teškoća iračkog naroda, ali i vidio prisutnost žive Crkve: „Crkva

¹³² Usp.: <https://www.nedjelja.ba/hr/vijesti/svijet/kardinal-sako-o-otkazivanju-polnocke-u-bagdadu/13523> (pristupljeno: 22. 7. 2026.)

¹³³ Usp.: Josipa PRSKALO, „Irački premijer pozvao na povratak kršćana“, <https://www.nedjelja.ba/hr/kriznim-putem-krscana-danas/iracki-premijer-pozvao-na-povratak-krscana/17088> (pristupljeno: 22. 7. 2026.)

¹³⁴ Više o rasporedu apostolskog putovanja pape Franje u Irak pogledati: <https://www.vatican.va/content/francesco/en/travels/2021/outside/documents/papa-francesco-iraq-2021.html> (pristupljeno 22. 7. 2026.)

¹³⁵ Usp.: <https://ika.hkm.hr/novosti/iracki-narod-od-pape-ocekuje-puno/> (pristupljeno: 22. 7. 2026.)

¹³⁶ Usp.: Linda BORDONI, „Pope Francis arrives in Iraq“, <https://www.vaticannews.va/en/pope/news/2021-03/pope-francis-iraq-arrival-courtesy-visit-president-authorities.html> (pristupljeno: 22. 7. 2026.)

u Iraku, Božjom milošću, već čini mnogo kako bi naviještala ovu divnu mudrost križa šireći Kristovo milosrđe i oprost, posebno prema onima kojima je to najpotrebnije. Čak i usred velikog siromaštva i teškoća, mnogi od vas su velikodušno ponudili konkretnu pomoć i solidarnost siromašnima i onima koji pate. To je jedan od razloga koji me naveo da dođem kao hodočasnik među vas, da vam zahvalim i utvrdim vas u vašoj vjeri i svjedočenju. Danas iz prve ruke mogu vidjeti da je Crkva u Iraku živa, da je Krist živ i djeluje u ovom svom svetom i vjernom narodu“.¹³⁷

4.8. Patrijarh Sako i iračka vlast

Sredinom 2023. irački predsjednik Abdul Latif Rashid poništio je dekret iz 2013. u kojem je njegov prethodnik Jalal Talabani kaldejskom patrijarhu Louisou Raphaëlou I. Sakou dodijelio široke ovlasti o upravljanju kaldejskim dobrima. Predsjednik Rashid ovu je odluku donio nakon susreta s Rayanom Al-Kildanijem, vođom oružane skupine Babilonske brigade, za kojega se smatra da služi iranskim interesima te, zbog toga, želi prodati kršćansku imovinu. Smatrajući da je odluka iračkog predsjednika politički montirana te da se njome pokušava protjerati preostale kršćane u Iraku, kršćani na sjeveru Iraka prosvjedovali su 13. srpnja 2023. iskazujući, tim činom, potporu kaldejskom patrijarhu.¹³⁸ Potaknut ovakvim pritiscima vlasti, patrijarh Sako odlučio je napustiti svoju rezidenciju u Bagdadu te se nastaniti u jednom samostanu u Kurdistanu odakle će nadzirati crkvene poslove.¹³⁹

Budući da je irački premijer Mohammed Shia al-Sudani potpisao novi dekret kojim se kardinal Sako imenuje kaldejskim patrijarhom u Iraku i svijetu te se određuje da upravlja kaldejskim dobrima, u lipnju 2024. patrijarh Sako vratio se u Bagdad. Na dan povratka oko patrijarha se okupila cijela mjesna zajednica s kojom je patrijarh Sako proslavio sv. Misu u crkvi sv. Jurja poručivši u propovijedi da „premijerova odredba daje novo pouzdanje kršćanima, koji su opetovano bili iskušavani od pada prethodnog režima, i jača njihovu nadu u bolju budućnost“ te da je kaldejska Crkva „jedna od najstarijih

¹³⁷ Papa FRANJO, „Homilija tijekom svete Mise na Franso Hariri stadionu u Erbilu“, <https://www.ewtnnews.com/world/middle-east/full-text-pope-francis-homily-at-mass-in-the-franso-hariri-stadium-in-erbil> (pristupljeno: 23. 7. 2026.)

¹³⁸ Usp.: <https://ika.hkm.hr/novosti/kaldejski-patrijarh-sako-pod-pritiskom-irackih-vlasti/> (pristupljeno: 23. 7. 2026.)

¹³⁹ Usp.: <https://ika.hkm.hr/novosti/kaldejski-patrijarh-sako-napusta-bagdad/> (pristupljeno: 23. 7. 2026.)

Crkvi. To je Crkva koja je uvijek živjela potpunu odanost domovini, kojoj smo mnogo dali“.¹⁴⁰

4.9. Današnjica Kaldejske katoličke Crkve

Kraj 2025. obilježile su nove napetosti između Kaldejske katoličke Crkve i određenih predstavnika islamske vjeroispovijesti u Iraku. Naime, tijekom Božićne Mise 2025. kaldejski patrijarh kardinal Louis Raphaël I. Sako upotrijebio je pojam „normalizacija“ u duhovnom smislu, pozivajući vjernike na pomirenje. Nažalost, taj pojam pogrešno su protumačili islamski klerici i vođe jer su oni u tome vidjeli navodnu potrebu „normalizacije“ s Izraelom. Išlo se čak do te granice da su neki islamski vođe zahtijevali uhićenje patrijarha Saka. S druge strane, Kaldejska nadbiskupija, u priopćenju za javnost, objasnila je kako je taj pojam bio isključivo duhovne, a ne političke prirode te da je patrijarh želio potaknuti na izgradnju boljeg međureligijskog suživota u Iraku.¹⁴¹

Nakon što je navršio 75. godina života te s nakanom da se posveti molitvi, bogoslužju i pisanju, kaldejski patrijarh kardinal Louis Raphaël I. Sako 9. ožujka 2026. podnio je ostavku papi Lavu XIV. na svoju službu koju je papa potom prihvatio. Tijekom trinaestogodišnje službe patrijarh Sako suočio se s brojnim izazovima u Iraku među kojima su se posebno isticali dolazak i vladavina Islamske države, obnova zemlje nakon njezinog poraza te vlastiti progon iz rezidencije u Bagdadu. Napuštajući svoju službu, patrijarh Sako izrazio je nadu kako će Kaldejsku katoličku Crkvu voditi patrijarh koji će biti spreman na dijalog, otvorenost i obnovu.¹⁴²

U prvoj polovici travnja 2026. kaldejski biskupi sastali su se u Rimu s papom Lavom XIV. kako bi na sinodi izabrali novog patrijarha. Sveti Otac obratio se kaldejskim biskupima poručivši kako bi patrijarh trebao biti osoba koja će svakodnevno živjeti svetost te pastir koji će u raznim teškoćama biti blizak svom narodu.¹⁴³ Završivši sinodu, kaldejski biskupi za novog patrijarha Kaldejske katoličke Crkve izabrali su mosulskog

¹⁴⁰ Josipa PRSKALO, „Kardinal Sako se vratio u Bagdad“, <https://www.nedjelja.ba/hr/vijesti/svijet/kardinal-sako-se-vratio-u-bagdad/33495> (pristupljeno: 23. 7. 2026.)

¹⁴¹ Usp.: <https://www.ktabkbih.net/hr/vijesti/ozbiljne-prijetnje-upucene-kardinalu-saku/129574> (pristupljeno: 23. 7. 2026.)

¹⁴² Usp.: Georgena HABBABA, „Chaldean patriarch steps down after 13 years, pope accepts resignation“, <https://www.ewtnnews.com/world/middle-east/chaldean-patriarch-steps-down-after-13-years-pope-accepts-resignation> (pristupljeno: 23. 7. 2026.)

¹⁴³ Usp.: Elias TURK, „Chaldean Catholic bishops meet Pope Leo as they prepare to elect new patriarch“, <https://www.ewtnnews.com/vatican/chaldean-catholic-bishops-meet-pope-leo-as-they-prepare-to-elect-new-patriarch> (pristupljeno: 29. 7. 2026.)

nadbiskupa Amela Nonu koji je odabrao ime Pavao III. U svojem priopćenju kaldejski biskupi naveli su kako „izražavaju svoje uvjerenje da će ova služba pomoći u jačanju vjernika u njihovoj vjeri, učvršćivanju njihovog jedinstva i obnovi poslanja Crkve u svjedočenju Evanđelja“.¹⁴⁴

Danas kaldejskih katolika u Iraku ima oko 250 000. Premda predstavljaju manjinu, kaldejci su zapravo najveća kršćanska populacija u zemlji. Također, Kaldejska katolička Crkva u Libanonu broji između 20 000 i 30 000 vjernika, a na Bliskom istoku, nažalost, vrlo je teško izmjeriti točan broj pripadnika zbog raznih progona koje doživljavaju vjerske manjine. Brojni sukobi, ratovi i nestabilnosti potaknuli su kaldejske katolike na iseljavanje i stvaranje zajednica u različitim dijelovima svijeta, a najveća kaldejska katolička populacija izvan Iraka i Bliskog istoka nalazi se u SAD-u tj. u saveznoj državi Michigan koja je danas simbol najvažnijeg središta kaldejske dijaspe.¹⁴⁵

¹⁴⁴ <https://www.vaticannews.va/en/church/news/2026-04/archbishop-nona-elected-new-patriarch-of-the-chaldean-catholic-c.html> (pristupljeno: 29. 7. 2026.)

¹⁴⁵ Usp.: Matthew GREEN, „What is the Chaldean Church? Are they Catholics?“, <https://www.aleteia.org/2026/03/11/what-is-the-chaldean-church-are-they-catholics/> (pristupljeno: 29. 7. 2026.)

ZAKLJUČAK

Tijekom svoje povijesti Kaldejska katolička Crkva, unatoč brojnim poteškoćama i progonima, uspjela je očuvati vjeru i vlastiti identitet. Čak ni suvremeni izazovi nisu uspjeli prekinuti njezino višestoljetno prisustvo u Iraku koje datira još iz prvih vremena kršćanstva. Premda su danas postali manjina, kaldejski katolici odražavaju veliku ulogu u životu sveukupne kršćanske zajednice u Iraku jer bi njihov nestanak označio gubitak jedne od najstarijih kršćanskih tradicija na svijetu.

Ovaj rad nastojao je prikazati kako su pripadnici Kaldejske katoličke Crkve živjeli tijekom povijesti. Počevši od Rimskoga carstva i vladavine Sasanida pa sve do kraja Prvog svjetskoga rata, Kaldejska katolička Crkva suočavala se s brojnim problemima i poteškoćama prolazeći kroz nesigurne i burne okolnosti koje su bile obilježene mnogim sukobima, progonima i složenom političkom situacijom. Posebnu Kalvariju kaldejski katolici doživjeli su u XXI. st., nakon pada režima Saddama Husseina, kada je Irak zahvatilo razdoblje državne i ekonomske nestabilnosti i svojevrsnog bezvlašća. Dolaskom ISIL-a na irački teritorij 2014., veliki broj kaldejaca bio je prisiljen napustiti svoja ognjišta. Također, uništene su brojne crkve, samostani i drugi kršćanski objekti, a to je predstavljalo ne samo materijalni poraz, nego i pokušaj brisanja višestoljetne prisutnosti kršćanstva u Iraku.

Stoga, na kraju ovoga rada može se zaključiti kako se Kaldejska katolička Crkva nalazi na raskrižju između velikog gubitka i nade u opstanak, povratak i obnovu. Iako je broj vjernika znatno manji nego prije, kršćanska prisutnost na iračkom tlu i dalje postoji te progovara o svojoj postojanosti tijekom protekla dva tisućljeća. Nažalost, teško je predvidjeti budućnost Kaldejske katoličke Crkve jer će uvelike ovisiti o političkim prilikama u Iraku kao i o spremnosti državnih vlasti kako bi osigurali bolji i povoljniji položaj vjerskim manjinama. Ipak, sama činjenica kako je ova Crkva, unatoč brojnim preprekama, i dalje prisutna, predstavlja važan znak njezine postojanosti i izdržljivosti. Sve u svemu, suvremeni izazovi Kaldejske katoličke Crkve mogu se promatrati ne samo kao prijetnja vjernicima, nego i kao poziv na obnovu i svjedočenje kršćanske prisutnosti u Iraku gdje kršćanstvo ima duboke korijene koji sežu u same početke kršćanstva.

IZVORI I LITERATURA

A Knjige

APREM, Mar. *The history of the Assyrian Church of the East in the twentieth century with special reference to the Syriac literature in Kerala*. Kerala: St. Ephrem's Ecumenical Research Institute, 2003.

CARCIONE, Filippo. *Le chiese d'oriente: identità, patrimonio e quadro storico generale 1997*. Milano: Edizioni San Paolo, 1998.

CEZAREJSKI, Euzebije. *Crkvena povijest*. prev. Marijan MANDAC, Split: SB, 2019.

DENZINGER, Heinrich – HÜNERMANN Peter. *Zbirka sažetaka vjerovanja definicija i izjava o vjeri i čudoređu*. Đakovo: Karitativni fond UPT Đakovo, 2002.

FRANZEN, August. *Pregled povijesti Crkve*. Zagreb: KS, 2004.

GOLUŽA, Božo. *Povijest Crkve*. Mostar: Teološki institut Mostar, 1998.

JEDIN, Hubert. *Velika povijest Crkve. Od praopćine do ranokršćanske veleckrve, svezak I*. Zagreb: KS, 2019.

KOLARIĆ, Juraj. *Ekumenska trilogija: istočni kršćani, pravoslavni, protestanti*. Zagreb: Teovizija RRiF plus, 2019.

MACUT, Ivan. *Asirska Crkva Istoka. Povijest-doktrina-ekumenizam s Katoličkom Crkvom*. Zagreb: KS, 2020.

MACUT, Ivan. *Istočna teologija: izabrana pitanja*. Split: SB, 2021.

MACUT, Ivan. *Papinsko vijeće za promicanje jedinstva kršćana i suvremeni ekumenski dijalog – Istočna sekcija*. Split: SB, 2022.

MARR, Phebe – AL-MARASHI, Ibrahim. *The modern history of Iraq*. New York: Taylor & Francis, 2017.

METZ, Helen Chapin. *Iraq: a country study*. Washington D.C.: United States Government, 1990.

PEJIĆ, Marinko. *Kršćani u zemljama islama*. Zagreb - Sarajevo: Synopsis, 2019.

SINISCALCO, Paolo. *Le antiche Chiese orientali: storia e letteratura*. Rim: Città Nuova Editrice, 2005.

B Članci

BAKIR, Ali. „Revisiting the Arab Uprisings on their 10th Anniversary: Reflections on the Internal Dynamics and Foreign Interventions“. Uredili Şener AKTÜRK – Tarek CHERKAOUI. *The Arab Spring: Past, Present, and Future*, 125-152. Istanbul: Trt training and research department, 2024.

BOGEŠIĆ, Daniel – SLOKOVIĆ, Sandra. „Svjetska kulturna baština na meti terorista početkom 21. stoljeća“. *Povijest u nastavi* 1 (2022.), 321-330.

DOČKAL, Kamilo. „Povijest kaldejske ili perzijske crkve“. *BS* 3 (1937.), 233-260.

DOČKAL, Kamilo. „Povijest kaldejske ili perzijske crkve“. *BS* 4 (1937.), 345-372.

GIBA, Marijana. „Posthladnoratovska diplomacija prinude – Balkanski ratovi i „odmetnute“ države: Bosna, Kosovo, Afganistan i Irak“. *Međunarodne studije* 1-2 (2017.), 11-36.

GRČIĆ, Krešimir Daniel. „Sjedinjene Američke Države u I. i II. Zaljevskom ratu“. *Rostra: Časopis studenata povijesti Sveučilišta u Zadru* 7 (2016.), 193-208.

KNEŽEVIĆ, Josip. „Kaldejska katolička Crkva – Crkva ispovjedalaca vjere“. *KT* 5 (2025.), 4-6.

KNEŽEVIĆ, Josip. „Kristološke kontroverzije između Efeškog (431.) i Kalcedonskog koncila (451.)“. *Vrhbosnensia* 28 (2024.), 25-50.

KNEŽEVIĆ, Josip. „Povijest nastanka istočnih katoličkih Crkava“. *KT* 46 (2024.), 4-6.

KNEŽEVIĆ, Josip. „Siro-katolička Crkva: Crkva mučevnika našeg doba“. *KT* 1-2 (2025.), 6-8.

PICULA, Boško. „Iračka zima između demokracije i građanskog rata“. *Političke analize: tromjesečnik za hrvatsku i međunarodnu politiku* 28 (2016.), 7-11.

ZEČEVIĆ, Jure. „Značenje zajedničke kristološke izjave Katoličke Crkve i Asirske crkve Istoka u kontekstu sadašnje ekumenske situacije“. *Bogoslovska smotra* 66 (1996.), 45-55.

C Internet poveznice

AA. VV. „Apostolic journey of his holiness pope Francis to Iraq“, u: <https://www.vatican.va/content/francesco/en/travels/2021/outside/documents/papa-francesco-iraq-2021.html> (pristupljeno: 22. 7. 2026.).

AA. VV. „Archbishop Nona elected new Patriarch of the Chaldean Catholic Church“, u: <https://www.vaticannews.va/en/church/news/2026-04/archbishop-nona-elected-new-patriarch-of-the-chaldean-catholic-c.html> (pristupljeno: 29. 7. 2026.).

AA. VV. „Baghdad bomb attacks on Christians kill seven, injure several dozen“, u: <https://www.ewtnnews.com/world/middle-east/baghdad-bomb-attacks-on-christians-kill-seven-injure-several-dozen> (pristupljeno: 13. 7. 2026.).

AA. VV. „Chaldean priest: Christians in Syria are in desperate need of help“, u: <https://www.vaticannews.va/en/church/news/2021-12/syria-christian-exodus-from-kurdish-controlled-jazira-region.html> (pristupljeno: 15. 7. 2026.).

AA. VV. „DELLY Card. Emmanuel III“, u: https://press.vatican.va/content/salastampa/en/documentation/cardinali_biografie/cardinali_bio_delly_e.html (pristupljeno: 13. 7. 2026.).

AA. VV. „Elderly nuns attacked, killed in their home in Iraq“, u: <https://www.ewtnnews.com/world/middle-east/elderly-nuns-attacked-killed-in-their-home-in-iraq> (pristupljeno: 13. 7. 2026.).

AA. VV. „Faisal, king of Iraq“, u: <https://www.britannica.com/biography/Faisal-I> (pristupljeno: 7. 7. 2026.).

AA. VV. „Full text: Pope Francis' homily at Mass in the Franso Hariri Stadium in Erbil“, u: <https://www.ewtnnews.com/world/middle-east/full-text-pope-francis-homily-at-mass-in-the-franso-hariri-stadium-in-erbil> (pristupljeno: 23. 7. 2026.).

AA. VV. „Grenade Thrown at Church Injuring One“, u: <https://www.vomcanada.com/iq-2004-06-30.htm> (pristupljeno: 13. 7. 2026.).

AA. VV. „Irački narod od Pape očekuje mnogo“, u: <https://ika.hkm.hr/novosti/iracki-narod-od-pape-ocekuje-puno/> (pristupljeno: 22. 7. 2026.).

AA. VV. „Iračko-iranski rat“, u: <https://enciklopedija.hr/clanak/iracko-iranski-rat> (pristupljeno: 8. 7. 2026.).

AA. VV. „Irak: Otet kaldejski katolički nadbiskup“, u: <https://ika.hkm.hr/novosti/irak-otet-kaldejski-katolicki-nadbiskup/> (pristupljeno: 13. 7. 2026.).

AA. VV. „Irak službeno proglasio Božić nacionalnim praznikom“, u: <https://ika.hkm.hr/novosti/irak-sluzbeno-proglasio-bozic-nacionalnim-praznikom/> (pristupljeno: 22. 7. 2026.).

AA. VV. „IRAQ: Chaldean Catholic Diocese of Mosul opens new headquarter“, u: <https://syriacpress.com/blog/2021/09/14/iraq-chaldean-catholic-diocese-of-mosul-opens-new-headquarter/> (pristupljeno: 15. 7. 2026.).

AA. VV. „Iraq: Chaldean Nuns and Children Released“, u: <https://aleteia.org/2014/07/15/iraq-chaldean-nuns-and-children-released/> (pristupljeno: 14. 7. 2026.).

AA. VV. „Iraq gets a new government after a year of deadlock“, u: <https://www.dw.com/en/iraq-gets-a-new-government-after-a-year-of-deadlock/a-63581601> (pristupljeno: 9. 7. 2026.).

AA. VV. „Iraqi Cardinal and Chaldean Patriarch Retires“, u: <https://cnewa.org/iraqi-cardinal-and-chaldean-patriarch-retires/> (pristupljeno: 13. 7. 2026.).

AA. VV. „Iraq's oldest Christian monastery destroyed by Islamic State“, u: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-35360415> (pristupljeno: 15. 7. 2026.).

AA. VV. „Islamic State: What has happened since the fall of Mosul?“, u: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-32784661> (pristupljeno: 14. 7. 2026.).

AA. VV. „Kaldejski patrijarh Sako napušta Bagdad“, u: <https://ika.hkm.hr/novosti/kaldejski-patrijarh-sako-napusta-bagdad/> (pristupljeno: 23. 7. 2026.).

AA. VV. „Kaldejski patrijarh Sako pod pritiskom iračkih vlasti“, u: <https://ika.hkm.hr/novosti/kaldejski-patrijarh-sako-pod-pritiskom-irackih-vlasti/> (pristupljeno: 23. 7. 2026.).

AA. VV. „Kardinal Sako o otkazivanju polnočke u Bagdadu“, u: <https://www.nedjelja.ba/hr/vijesti/svijet/kardinal-sako-o-otkazivanju-polnocke-u-bagdadu/13523> (pristupljeno: 22. 7. 2026.)

AA. VV. „Kardinal Sako posvetio obnovljenu crkvu u Mosulu“, u: <https://www.nedjelja.ba/hr/vijesti/svijet/kardinal-sako-posvetio-obnovljenu-crkvu-u-mosulu/32746> (pristupljeno: 23. 7. 2026.).

AA. VV. „Kidnapped Archbishop of Mosul dies in captivity“, u: <https://www.ewtnnews.com/world/middle-east/kidnapped-archbishop-of-mosul-dies-in-captivity> (pristupljeno: 13. 7. 2026.).

AA. VV. „Kidnapped priest released in Baghdad“, u: <https://www.asianews.it/en/middle-east/iraq/kidnapped-priest-released-in-baghdad> (pristupljeno: 13. 7. 2026.).

AA. VV. „Masqanta Church Rehabilitation Efforts Underway in Mosul’s Old City“, u: <https://www.iina.news/masqanta-church-rehabilitation-efforts-underway-in-mosuls-old-city/> (pristupljeno: 17. 7. 2026.).

AA. VV. „Muslim terrorists kill nine young Christians in Iraq“, u: <https://www.ewtnnews.com/world/europe/muslim-terrorists-kill-nine-young-christians-in-iraq> (pristupljeno: 13. 7. 2026.).

AA. VV. „Neuspio dogovor o papinu posjetu Iraku“, u: <https://ika.hkm.hr/novosti/neuspio-dogovor-o-papinu-posjetu-iraku/> (pristupljeno: 11. 7. 2026.).

AA. VV. „New Iraqi Patriarch concerned with Muslim fundamentalism“, u: <https://www.ewtnnews.com/world/middle-east/new-iraqi-patriarch-concerned-with-muslim-fundamentalism> (pristupljeno: 13. 7. 2026.).

AA. VV. „Ozbiljne prijetnje upućene kardinalu Saku“, u: <https://www.ktabkbih.net/hr/vijesti/ozbiljne-prijetnje-upucene-kardinalu-saku/129574> (pristupljeno: 23. 7. 2026.).

AA. VV. „Papa razočaran otkazivanjem puta u Irak“, u: <https://ika.hkm.hr/novosti/papa-razocaran-otkazivanjem-puta-u-irak/> (pristupljeno: 11. 7. 2026.).

AA. VV. „Patrijarh Sako posjetio razorene crkve u Mosulu“, u: <https://www.nedjelja.ba/hr/vijesti/svijet/patrijarh-sako-posjetio-razorene-crkve-u-mosulu/816> (pristupljeno: 22. 7. 2026.).

AA. VV. „Pismo patrijarha i biskupa kršćanskih Crkava u Iraku“, u: <https://ika.hkm.hr/novosti/pismo-patrijarha-i-biskupa-krscanskih-crkava-u-iraku/> (pristupljeno: 11. 7. 2026.).

AA. VV. „Pope convokes Synod to elect new leader of Church in Iraq“, u: <https://www.ewtnnews.com/vatican/pope-convokes-synod-to-elect-new-leader-of-church-in-iraq> (pristupljeno: 13. 7. 2026.).

AA. VV. „Raphael I Bidawid, 81; Spiritual Leader of Iraqi Chaledan Catholics“, u: <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-2003-jul-10-me-passings10.4-story.html> (pristupljeno: 13. 7. 2026.).

AA. VV. „Saddam Hussein, president of Iraq“, u: <https://www.britannica.com/biography/Saddam-Hussein> (pristupljeno: 21. 7. 2026.).

AA. VV. „SAKO Card. Louis Raphaël“, u: https://press.vatican.va/content/salastampa/en/documentation/cardinali_biografie/cardinali_bio_sako_1.html (pristupljeno: 14. 7. 2026.).

AA. VV. „The Al-Tāhirā Chaldean church in Mosul“, u: <https://www.mesopotamiaheritage.org/en/monuments/leglise-chaldeenne-al-tahira-de-mossoul/> (pristupljeno: 15. 7. 2026.).

AA. VV. „The inauguration of the St. Paul Church and the Archdiocese north of Mosul after its reconstruction“, u: <https://ninanews.com/website/News/Details?Key=926723> (pristupljeno: 21. 7. 2026.).

AA. VV. „The Mart Meskinta Chaldean church in Mosul“, u: <https://www.mesopotamiaheritage.org/en/monuments/leglise-chaldeenne-mart-meskinta-de-mossoul/> (pristupljeno: 17. 7. 2026.).

AA. VV. „The Our Lady of the Hour Dominican Latin church in Mosul“, u: <https://www.mesopotamiaheritage.org/en/monuments/the-our-lady-of-the-hour-dominican-latin-church-in-mosul/> (pristupljeno: 15. 7. 2026.).

AA. VV. „The rise and fall of the Isis 'caliphate“, u: <https://www.theguardian.com/world/2019/mar/23/the-rise-and-fall-of-the-isis-caliphate> (pristupljeno: 9. 7. 2026.).

AA. VV. „U Iraku "otkazan" Božić“, u: <https://www.nedjelja.ba/hr/kriznim-putem-krscana-danas/u-iraku-otkazan-bozic/13439> (pristupljeno: 22. 7. 2026.).

Anthony, O'MAHONY. „History of the Chaldean Church“, u: <https://facecharity.org/resources/articles/chaldean-catholic-church-articles/history-of-the-chaldean-church/> (pristupljeno: 11. 7. 2026.).

Barbara, CASTELLI. „Card. Parolin in Iraq for Christmas“, u: <https://www.vaticannews.va/en/vatican-city/news/2018-12/cardinal-parolin-iraq-christmas.html> (pristupljeno: 22. 7. 2026.).

Claire, RIOBÉ. „Mosul's Dominican convent is back“, u: <https://aleteia.org/2023/03/21/mosuls-dominican-convent-is-back/> (pristupljeno: 15. 7. 2026.).

Elias, TURK. „Chaldean Catholic bishops meet Pope Leo as they prepare to elect new patriarch“, u: <https://www.ewtnnews.com/vatican/chaldean-catholic-bishops-meet-pope-leo-as-they-prepare-to-elect-new-patriarch> (pristupljeno: 29. 7. 2026.).

Georgena, HABBABA. „Chaldean patriarch steps down after 13 years, pope accepts resignation“, u: <https://www.ewtnnews.com/world/middle-east/chaldean-patriarch-steps-down-after-13-years-pope-accepts-resignation> (pristupljeno: 23. 7. 2026.).

Hamdi ALKHASHALI – Mohammed TAWFEEQ – Tamara QIBLAWI. „Death toll rises to 93 in Iraq amid ongoing protests“, u: <https://edition.cnn.com/2019/10/03/middleeast/iraq-economic-protests-intl/index.html> (pristupljeno: 9. 7. 2026.).

Ismael, ADNAN. „Mosul monastery holds mass 20 years after Iraq war“, u: <https://www.aljazeera.com/gallery/2023/3/29/mass-held-at-st-michaels-monastery-in-mosul-northern-iraq> (pristupljeno: 21. 7. 2026.).

Joseph, TULLOCH. „8 years after ISIS, two historic churches in Mosul reopen their doors“, u: <https://www.vaticannews.va/en/church/news/2025-10/mosul-inauguration-churches-isis-islamic-state-iraq-christian.html> (pristupljeno: 15. 7. 2026.).

Josipa, PRSKALO. „Irački premijer pozvao na povratak kršćana“, u: <https://www.nedjelja.ba/hr/kriznim-putem-krscana-danas/iracki-premijer-pozvao-na-povratakkrskana/17088> (pristupljeno: 22. 7. 2026.).

Josipa, PRSKALO. „Kardinal Sako se vratio u Bagdad“, u: <https://www.nedjelja.ba/hr/vijesti/svijet/kardinal-sako-se-vratio-u-bagdad/33495> (pristupljeno: 23. 7. 2026.).

Linda, BORDONI. „Pope Francis arrives in Iraq“, u: <https://www.vaticannews.va/en/pope/news/2021-03/pope-francis-iraq-arrival-courtesy-visit-president-authorities.html> (pristupljeno: 22. 7. 2026.).

Matthew, GREEN. „What is the Chaldean Church? Are they Catholics“, u: <https://www.aleteia.org/2026/03/11/what-is-the-chaldean-church-are-they-catholics/> (pristupljeno: 29. 7. 2026.).

Michael-Ross, FIORENTINO. „US-backed forces claim final victory over so-called Islamic State in Syria“, u: <https://www.euronews.com/2019/03/23/syrian-democratic-forces-claim-final-victory-over-so-called-islamic-state-after-last-villa> (pristupljeno: 9. 7. 2026.).

Ruth, GLEDHILL. „ISIS blows up historic Mosul church, four children killed“, u: <https://www.christiantoday.com/news/isis-blows-up-historic-mosul-church-four-children-killed> (pristupljeno: 21. 7. 2026.).

Sam, HARDY. „Militants Destroy Iraqi Convent“, u: <https://hyperallergic.com/militants-destroy-iraqi-convent/> (pristupljeno: 21. 7. 2026.).

Tony, ASSAF. „Tortured and abducted: An Iraqi bishop’s personal account of captivity“, u: <https://aleteia.org/2018/06/14/iraqi-bishop-testifies-to-his-suffering-and-to-his-faith/> (pristupljeno: 13. 7. 2026.).

Zachary, LAUB. „The Islamic state“, u:
<https://www.cfr.org/backgrounders/islamic-state> (pristupljeno: 9. 7. 2026.).

SADRŽAJ

SAŽETAK.....	3
SUMMARY	4
ZNAKOVI I POKRATE	5
UVOD.....	6
I. POVIJESNI PRIKAZ NASTANKA KALDEJSKE KATOLIČKE CRKVE	7
1. Kršćanski Istok	7
1.1. Sirija i Perzija.....	7
1.2. Antiohija – matica prvih kršćana	8
1.3. Širenje kršćanstva prema Istoku	9
2. Nastanak Asirske Crkve Istoka.....	10
2.1. Društveno-povijesne okolnosti	10
2.2. Sinoda u Seleuciji-Ktesifonu	11
2.3. Sinoda u Markapti.....	11
2.4. Teodor Mopsuestijski i Nestorije.....	12
2.5. Odvajanje od opće Crkve.....	13
2.6. Misijsko djelovanje i dolazak Arapa	13
2.7. Prodor Mongola i kolaps Asirske Crkve Istoka.....	14
3. Utemeljenje Kaldejske katoličke Crkve	15
3.1. Izbor Ivana Sulaqa za patrijarha	15
3.2. Sulaqova smrt i nastavak života Kaldejske katoličke Crkve	16
3.3. Dolazak Ivana Hormeza i Prvi vatikanski koncil	17
3.4. Kaldejska katolička Crkva (1878. – 1918.)	17
II. SUVREMENI IZAZOVI KALDEJSKE KATOLIČKE CRKVE.....	19
1. Moderna povijest Iraka	19
1.1. Odlazak Osmanskog carstva i dolazak Britanaca	19
1.2. Irak – samostalna monarhija (1932. – 1958.)	19

1.3.	Republika Irak i dolazak Saddama Husseina (1958. – 1979.).....	21
1.4.	Vladavina Saddama Husseina (1979. – 2003.).....	22
1.5.	Zbivanja u modernom Iraku (od 2003. do danas).....	23
2.	Život Kaldejske katoličke Crkve između dva svjetska rata.....	25
3.	Kaldejska katolička Crkva nakon Drugog svjetskog rata.....	25
3.1.	Život do kraja iračko-iranskog rata (1945. – 1988.).....	25
3.2.	Razdoblje od kraja iračko-iranskog rata do pada Saddama Husseina (1988. – 2003.)	26
3.3.	Vrijeme nesigurnosti (2003. – 2012.).....	28
4.	Kaldejska katolička Crkva za vrijeme i nakon ISIL-a (2013. – 2026.)	31
4.1.	Dolazak novog patrijarha.....	31
4.2.	Pad grada Mosula.....	31
4.3.	Zločinačko djelovanje ISIL-a prema Kaldejskoj katoličkoj Crkvi.....	32
4.4.	ISIL-ov poraz u Iraku	35
4.5.	Obnova nade – proslava Božića 2018.....	36
4.6.	Nesigurna 2019.....	36
4.7.	Vrhunac nade – poziv na povratak kršćana i pohod pape Franje Iraku 2021.	37
4.8.	Patrijarh Sako i iračka vlast	38
4.9.	Današnjica Kaldejske katoličke Crkve	39
	ZAKLJUČAK.....	41
	IZVORI I LITERATURA	42

Izjava o autentičnosti završnog rada

Ja **STIPE GABRIĆ**, broj indeksa (matični broj) **08/2020**, upisan na Katolički bogoslovni fakultet Univerziteta u Sarajevu izjavljujem da sam autor cjelovitog konačnog teksta završnog rada pod naslovom:

Suvremeni izazovi Kaldejske katoličke Crkve

te da taj tekst nije korišten i prijavljen kao završni rad na nekom drugom Sveučilištu.

Izjavljujem da u izradi završnog rada nisam prekršio Etički kodeks Univerziteta u Sarajevu, kao ni *Etički kodeks Katoličkog bogoslovnog fakulteta Univerziteta u Sarajevu* (čl. 7, točka 6a), koje se tiču plagiranja, a koje su mi poznate.

Nadalje, svjestan kaznenih mjera predviđenih važećim zakonima, vlastitom odgovornošću, izjavljujem da dokument teksta koji se nalazi na CD-u, dostavljen zajedno s uvezanim završnim radom, u cijelosti odgovara samome tekstu završnog rada.

Izjavljujem da sam upoznat s predviđenim mjerama u slučaju plagiranja i lažne izjave.

potpis studenta